

Luceafărul

Revistă săptămânală pentru
literatură, artă și politică

Director: Octavian Goga ■■■

Redactor: Oct. C. Tăslăuanu

An. XI. Nr. 28. Vol. II.

■ ■ ■ Cuprinsul: ■ ■ ■

Gh. Pădure . . . În epoca serbărilor națion.
Allice Călugăru . . . Visul (poezie).
D. D. Pătrășcanu . . . Moștenirea lui Docan.
T. Murășan . . . Ideală (poezie).
C. Georg. Munteanu . . . Cântec (poezie).
Dr. Silviu Dragomir . . . Primejdia episcopiei gr-
cat. maghiare.
I. N. Părvulescu . . . Scrisoare (poezie).
I. Agârbiceanu . . . Ceasuri de seara.
Maria Cunșan . . . Căntece (poezie).
Irina Gh. Lecca . . . Cerșetori.
Octavian Goga . . . Mare moartă (poezie).
Sandu A. Hodoș . . . Spovedanie (poezie).
C. Georg. Munteanu . . . Într-o seară (poezie).
I. Agârbiceanu . . . Povestea unei vieți (roman).
T. Murășan . . . Căntece (poezie).

Dări de seamă:

Tr. G. Dimitriu-Șoimu . . . Volbură Poiană: „Spre
viață.”
Dr. I. Matieiu . . . Til Bud: Date istorice de-
spre protopresbiteratele,
parohiile și mănăstirile ro-
mâne din Maramurăș din
timpurile vechi până în
a. 1911; Georg Müller: Die
ursprüngliche Rechtslage
der Rumänen im Sieben-
bürger Sachsenlande.
Al. C. Serbările dela Blaj, 1911.
A. Dumitru C. Moruzi: „Pri-
begi în țară răpită”.

Cronici: Tralan G. Dimitriu-Șoimu: Curente literare în literatura română. Dr. I. Lupaș: O
lămurire. Însemnări: Sborul lui Vlaicu. Conferința episcopilor uniți. Cursurile dela Văleni. Hagl
Tudose. Cultura artistică în școală. Lucrarea dramatică a d-lui G. Diamandy. Prietinia României
cu monarhia austro-ungară. Concertul lui Ionel Crișan. — Bibliografie.

Sibiu, 1 Sept. v. 1912

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU LITERATURĂ, ARTĂ ȘI POLITICĂ.

APARE SUB ÎNGRIJIREA UNUI COMITET DE REDACȚIE.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Dr. C. Bucșan, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocărlan, V. Cioflec, D. N. Clotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Dr. Silviu Dragomir, I. Duma, Victor Eftimiu, I. Enescu, Aurel Esca, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghiбу, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, I. I. Lăpădatu, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. I. Mateiu, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, V. C. Osvadă, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, Gh. Popp, Dr. Sextil Pușcariu, Dr. P. Roșca, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Săulescu, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soricu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, D. Tomescu, Lazar Triteanu.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 20 cor. 6 luni 10 cor.

Pentru proci, învățători și studenți: 1 an 16 cor.

România și în Străinătate:

1 an 25 cor. 6 luni 13 cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 14 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărei postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

În librăria lui W. KRAFFT în Sibiu se află:

Date istorice despre protopopiatele, parochiile și mănăstirile române din Maramurăș din timpurile vechi până în anul 1911, de Tit Bud. Cor. 3.—

Elemente de metafizică. Principalele probleme ale filosofiei contemporane pe înfășurarea tuturor, de C. Radulescu-Motru. Cor. 4.—

Contribuțiune la munca pentru ridicarea poporului, de Sp. Popescu. Cor. 2.—

Românii și clasa de mijloc din Bucovina, studiu statistic, de I. E. Toroușiu, p. I. și II. Cor. 3.—

Românii și clasa intelectuală din Bucovina de I. E. Toroușiu. Cor. 1.—

Apologia lui Socrates, trad. după Platon de I. E. Toroușiu. Cor. —60.

Handel u. Wandel in der Moldau bis zum Ende des 16. Jahrhunderts, von Dr. I. Nistor. Cor. 4.80.

Coranul, traducere după originalul arabic însoțită de o introducere de Dr. O. Isopescu. Cor. 10.—

Serbările dela Blaj 1911, o pagină din istoria noastră culturală. Cor. 3.50.

Metodica învățământului primar, de Fl. Cristescu și I. G. Bratu. Cor. 6.—

Conducător pentru predarea gimnasticii în școlile secundare de băieți și de fete, de D. Ionescu. Cor. 3.—

Ce-ar trebui să știe orice băiat. 21 de convorbiri dedicate băieților și părinților lor, de S. Stall. Cor. 1.—

Necesitatea religiei pentru omenire, de E. Elefterescu. Cor. —50.

Versuri și Proză, de Gh. din Moldova. Cor. 2.—

Intuneric și lumină, nuvele și schițe de Brătescu-Voinești. Cor. 2.—

Făt frumos, poem dramatic în 4 acte, de A. Maior. Cor. 2.—

Magdalena, dramă în 3 acte și în versuri, de A. Maior. Cor. 3.—

Emanciparea femeii, de J. Novicow, trad. din rusește de J. Gollav. Cor. 2.—

Vârsta periculoasă, jurnalul unei femei, de K. Michaëlis. Cor. 1.50.

Prelegeri acad. din Teologia morală ortodoxă de Dr. E. Voitușchi, vol. II. partea generală. Cor. 6.—

Catalogul la cerere gratis și franco.

Cereți catalogul librăriei.

Expedierea se face mai ușor trimițându-se banii înainte, adăugându-se la prețul cărții încă 20-40 fil. pentru expediarea franco.

BUCUREȘTI

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

În epoca serbărilor naționale.

Se spune că în timpul iobăgiei, spre a micșora povara zilelor de robotă sau boierești, țăranul român, printr'un abuz general, a sporit peste măsură numărul sărbătorilor sale bisericesti. Nu știu dacă explicația asta a multelor noastre sărbători necanonice este exactă și științifică; în orice caz, însă, e foarte caracteristică. Vremurile iobăgiei au trecut, dar în cele mai multe locuri ele au lăsat o bogată moștenire de instincte și aptitudini, de deprinderi și moravuri, cari au rămas. Au rămas și așa zisele sărbători „băbești”. Au fost zadarnice toate predicile și toate circularile arhieresti, la noi ca și în Regat. Nici odată doar moravurile nu au fost schimbate de azi pe mâne, prin simple decrete și opreliști. Cele douăsprezece „Vineri” și alte asemenea sărbători înfloresc și astăzi.

Și, lucru ciudat, în vremea din urmă o deprindere similară încearcă să se înrădăceze în viața noastră publică. Sunt serbările naționale, tot mai dese, tot mai sgomotoase din anii din urmă. În căutarea unui titlu caracteristic pentru capitolul ce va scrie despre zilele noastre, istoriograful viitor se va opri probabil la acesta: epoca serbărilor naționale.

Nu-mi va trece prin gând să tăgăduesc folosul acestor serbări. Ar fi să cădem în extremul celalalt. Am văzut, în cei 8-10 din urmă, serbări cari vor lăsa urme în sufletele contemporanilor și vor fi pomenite de urmași, ca serbarea dela Putna în anul 1870. Am avut și noi asemenea serbări istorice. Comemorarea celor 500 de ani dela moartea lui Ștefan cel Mare la Putna și București, cu neuitata

și adânc mișcătoarea defilare a lui Ștefan și Vlad Țepeș în fruntea oastei lor cu costume și arme istorice, pe câmpul de lângă Borzești, sub zidurile bisericii clădită de marele voevod; inaugurarea Muzeului și Catedralei din Sibiu, concertul monstru în Arenele romane dela expoziția jubilară; pelerinajul la mormântul lui Șaguna, cu acel convoi condus de arhierii din Sibiu până în Rășinari, pe o minunată și liniștită zi de toamnă; comemorarea lui Gheorghe Barițiu și alte serbări au fost sau vor fi pornite dintr'o nevoie generală, dintr'un sentiment public, și au fost adevărate evenimente sufletești ale neamului întreg.

La început mai ales, serbările naționale aveau o justificare deosebită, întemeiată pe împrejurările timpului. Sunt aproape zece ani de atunci. După lunga oboseală și letargie în care ne cufundase delirul agitației memorandumiste, începuseră cele dintâi semne de înviorare și recondeșcență a forțelor vitale. Eram ca după un somn lung și greu din care te trezești însă mai reconfortat și mai dornic ca oricând de expansiune. Simțiam cu toții un mare prisos de forțe, o poftă irezistibilă de a ne măsură cu cineva. În această atmosferă căzută ca o scânteie ideia activismului parlamentar, trezind un răsunset de însuflețire care mergea până la frenezie. Eră o epocă de optimism sfânt, de iluzii dulci și de mari aspirații. Nici odată, parecă, dela 1848 încoace, rândurile noastre nu fuseseră străbătute de un spirit atât de energic, de un avânt atât de mare și răboinic, de atâtea nădejdi de bine și de progres repede. Prisosul acesta de

energii se descarcă în mare parte în serbările naționale din anii aceia. Până atunci, adunările noastre publice, rare și palide, avuseseră o notă de jalnică tânjire neputincioasă. Acum, întrunirile noastre culturale căpătără o pecetie nouă. Mai mult ca oricând scopul cultural ne fû un pretext sub care palpita o atmosferă politică militantă și combativă. În afară de clipele solemne ale programului oficial, pretutindeni se discută de activitatea parlamentară. Se cumpăneau sortile ei de izbândă, se calculă numărul viitoarelor noastre mandate legislative și reprezentanții noului curent trezeau, pe unde se iveau, un fior de mândrie și aclamații frenetice. Până și succesul neobișnuit și răsunător al noului poet ardelean, d-l Goga, aveă ceva dintr'o manifestăție politică. Opera lui ne părea expresia și încoronarea poetică a renașterii politice.

În asemenea împrejurări, serbările din cei dintâi ani avură o justificare, un rost bine precizat. Erau mai mult niște mari treceri în revistă în vederea luptelor ce se anunțau. Văzurăm că oastea noastră politică, împrăștiată și demoralizată s'a recules și e dornică să intre în foc. Duhul acesta străbătû serbările jubilară din Oradea-mare, în onoarea lui Iosif Vulcan, directorul bătrânei Familii (1904); comemorarea morții lui Ștefan cel Mare (1904); inaugurarea Muzeului Asociației din Sibiu (1905) și serbările dela expoziția națională din 1906 în București (1906).

A venit însă anul 1907, „anul teribil“, nu numai în Regat ci și la noi în Ardeal. Ajunge să amintim două împrejurări: afacerea Vaida și lex Apponyi. Triumfala alegere dela Beiuș, în acelaș an, nu mai putû să ne reînălțe moralul scăzut prin dezastre. Așteptările optimiste trezite prin alegerea „leului dela Șișești“ nu se împliniră; discursul lui virginal nu mai putû ridică flamura căzută și pătată, ci fû o decepție generală. De-atunci toate ne merseră în rău. Decepțiile și înfrângerile se urmară pe rând, în lovituri rezezi, până la sdrobirea organului care îndrăznise să le constate și să încerce a stabili răspunderile.

Sub impresia atâtor dezastre, ar fi fost firese și logic să asistăm la un fel de revenire și trezire a conștiinții, la o îndrumare

mai serioasă a spiritului public. În realitate văzurăm tocmai contrarul. Seria serbărilor naționale reîncepû în curând, cu înverșunare crescândă. Învierea „Asociației culturale“ din Arad, inaugurarea palatului „Tribunii“ (1908), centenarul lui Șaguna (1909), apoi în fiecare an mari serbări și baluri demonstrative în Arad, „redeșteptarea“ Bihorului prin mari serbări culturale la Oradea-mare (1910), șezătorile scriitorilor români în Sibiu și Arad (1911), semicentenarul „Asociației“ la Blaj etc. etc. Adăugați la toate acestea cele două adunări anuale ale „Asociației“ și „Societății pentru teatru“ cari revin în fiecare an cu regularitatea cu care pleacă rândunelele; puneți și marile înmormântări publice, a episcopului Popea, a lui Coriolan Brediceanu, Aurel Murășan, Alexandru Mocioni, Dr. Augustin Bunea etc. cari, deși prilejuri de durere, căpătără, grație spiritului predominant al timpului, nu știu ce aer festiv de solemnitate națională, și veți înțelege că nu am făcut vreo exagerare răutăcioasă: trăim în epoca serbărilor naționale.

Spiritul acesta nu merge în linie descendentă. Dimpotrivă, nu mai departe decât anul acesta am avut până acuma vreo patru „mari“ serbări naționale. Iubileele „României June“ și al lui „Petru Maior“ ne purtară pe la Viena și Pesta; amintirea lui Gheorghe Barițiu fû serbată la Brașov; iar Vlaicu ne prileji o nouă serbare la Arad. Și să nu uităm că ne găsim abia în a opta lună a anului curent. Mai avem înainte-ne cele două mari serbări anuale, a „Astrei“ și a „Societății pentru teatru“. Șase serbări, mult-puțin „mari“, deci, în cursul aceluiaș an, fără a mai socoti pe cele cari mi-au scăpat sau al căror proiect nu s'a obștit încă. Epoca serbărilor nu e pe sfârșite deci. Ca și strămoșii noștri iobagi, suntem mereu în căutarea vreunui prilej sau a unui sfânt obscur care să ne crezie pretextul unei nouă zile de sărbătoare. O serbare națională se ajunge cu alta. Ne despărțim de cunoscuții cei mai depărtați, din celalalt capăt al Ardealului, crezând că-i vom revedea târziu, peste cine știe câți ani, și — peste o lună, două-trei, ne regăsim la aceeaș masă de banchet, aplaudând pe aceiași oratori festivi. Aceasta-i una din notele caracteristice ale

serbărilor noastre. Suntem puțini, o mână de oameni, cărturarii neamului, și publicul serbărilor, oriunde ar avea loc, este totdeauna cam acelaș, cu mici variații. La Arad ca și la Sibiu, la Pesta și la Cluj sau Brașov, aproape aceleaș persoane compun coloanele cadrilului de gală. Auzim mereu aceleaș vorbe mari de reclamă cu care serbările sunt anunțate în gazete, cetim cam aceleaș liste de prezenți, serii lungi de domni „doctori”, cu titluri lungi și pompoase și cu alte exhibiții ale vanității puerile și naive. Totdeauna entuziasmul a fost „la culme”, discursurile „magistrale” și banchetele sau sălile de danț au întrunit, se înțelege, tot ce vieța noastră are mai „select”. Iar după fiecare serbare naivii cari rămân pe acasă, devorează cu pizmă nobilă listele prezenților și celelalte amănunte din gazete și rămân negreșit cu impresia că afacerile publice, cauza națională, au făcut un nou și mare pas înainte...

Rămâne să ne întrebăm dacă impresia asta răstrânge adevărul. Ce este o sărbătoare? Se pare că am uitat accepția justă a acestei noțiuni elementare. O sărbătoare — nu-i așa? — are înțelesul unui repaus de odihnă și reculegere, după un șir de zile de trudă, bogate în roade; e o clipă de rugăciune, de tainică înălțare cu gândul la Dumnezeu sau la alt ideal. O serbare națională ar avea și ea această menire îndoită de repaus după muncă și de rugăciune, de cucernică înălțare cu gândul la idealul național. Menirea cea de a doua a fost, la noi, îndeplinită cu îmbelșugare. Atâta însuflețire pentru idealul național ca la nenumăratele noastre serbări din anii aceștia nu s'a văzut la noi niciodată. Zece ani de însuflețire neîntreruptă. Sărbătoarea și însuflețirea s'au declarat în permanență; au ajuns un scop în loc de a fi mijlocul de îmbărbătare la nouă încordări, la muncă și progres. În locul excesului de rugăciuni, steril și improductiv, al vechilor anacoreți, creștinismul modern pune, și el, tot mai mult opera pozitivă de educație morală și de caritate publică.

Dar unde-s succesele și rezultatele, opera pozitivă, cari să justifice serbările noastre fără sfârșit? Vieța noastră publică înfățișează, în această privire, un aspect ciudat,

paradoxal și fals. E atât de tristă și atât de cunoscută starea asta de jalnică păraginire și destrămare încât numai anevoie și călcându-ne pe inimă ne hotărîm să o amintim din nou. Am proclamat „activitatea” și în câțiva ani am ajuns aproape la pasivitate politică. S'a vorbit atâta de nevoia culturii naționale, și în realitate am pierdut 500 de școale românești, în vreme ce, în rândurile intelectualilor, limba, cultura și mentalitatea străină înfloresc tot ca înainte. De zece ani aproape toate proclamațiile și comunicatele celor ce ne conduc în politică ne fâgăduiesc marea operă a organizării politice. Acum, după zece ani și după trei alegeri parlamentare generale și atâtea altele parțiale, nu avem nici un ținut, nici un comitat, nici un cerc electoral, nici măcar un singur oraș sau sat în care organizarea politică să fie întruchipată. În alegeri am suferit acum în urmă o înfrângere, pierzând cele mai multe mandate cucerite în primul avânt, iar cele cari ne-au rămas sunt în parte iluzorii. De atâția ani se vorbește de nevoia inspecției școlare. Din opt consistorii însă, în șapte lipsește și azi orice inspecție serioasă a școlaelor lăsate în prada arbitrarului stăpânirii. Sunt dieceze unde în lipsă unei îndrumări de sus, domnește adevărată anarhie în școale. În schimb, în fiecare an numărul școlaelor ungurești sporște. Tot mai mult se răspândește „limba statului”; tot mai mare e procentul de Români știutori de carte și limbă ungurească și în acelaș timp neștiutori de carte românească; numărul Ungurilor așezați între Români crește pe fiecare zi, ciuruind tot mai mult harta limbii românești; tot mai mult se întinde cangrena maghiarizării.

În acelaș timp noi ce facem? Serbări naționale. Tot mai multe, tot mai dese și mai sgomotoase. Au ajuns un narcotic cu care ne îmbătăm ca să uităm mizeria și chinurile apăsării politice. Dintr'o mahmureală trecem de dreptul la o nouă beție și nu apucăm să ne desmetecim niciodată. Din cupele de aur ale serbărilor și discursurilor naționale soarbem alcoolul ieftin al entuziasmului național. Dacă însă vreun spirit sceptic și rece ne-ar spune că, în focul însuflețirii, deșertăm adesea... pahare goale, am fi în stare să

strigăm din nou tradare. Mirabeau spunea despre societatea „vechiului regim“ că dansează pe un crater ce stă să izbucnească. Adaptând imagina, am putea spune că benchetuiim și noi pe vârful unui munte care, încet și pe nesimțite, se cufundă. Avem cel mult mângâierea că ne vom cufundă cei din urmă, după ce temelia, poporul, de mult va fi înghițit de valurile înstrăinării.

Este vremea, în sfârșit, ca să restabilim înțelesul vechiu și normal al cuvintelor. Noțiunea sărbătorii implică, prin opoziție, și noțiunea muncii. „Munca nu e veselă“, zice d-l Sadoveanu undeva. Sărbătoarea e întreprinderea, veselă, luminoasă, colorată, a muncii. Ea se desprinde din fondul sur și banal al zilelor de muncă, lungi, monotone și roditoare. Roditoare de rezultate, de progrese, de bucurii și de sărbători. Fără sărbători, munca e o tortură tristă și ucigătoare, fără muncă, sărbătoarea e o imoralitate. Domnul a zidit lumea în șase zile, iar într'a șaptea s'a odihnit. La noi însă raportul s'a întors: avem șase zile de sărbătoare și una de sabotaj.

Să ne amintim morala celui ce, fără încetare, caută comori, dorind să se îmbogățească repede. În puterea nopții, el scurmă pământul. O lumină îl izbește fără de veste. E un geniu bun, în chipul unui copil frumos, îngeresc, înconjurat de un brâu de lumină.

Cu o cupă în mână, se apropie și o întinde celui trudit ca să soarbă dintr'ansa

curajul vieții. Cu glasul domol și dulce îi spune apoi formula de vrajă cu care va găsi comoara:

Tages Arbeit, abends Gäste,
Saure Wochen, frohe Feste,
Sei dein künft'ig Zauberwort.

Să punem la inimă învățătura simplă și luminoasă a lui Goethe. E vremea să ne scuturăm și să ne trezim din starea de narcotică uitare și nepăsare în care ne-a cufundat epoca serbărilor naționale. E o greșală să credem că serbările naționale pot substitui munca națională. Nici un surrogat nu va putea să o înlocuiască. Să privim realitatea în față, să ne-o mărturisim întreagă și să nu aruncăm vina pe alții, numai pe alții. Dimpotrivă să preferim a exagera păcatele noastre, căci micșorându-le pe ale vrășmașilor, ne vom creia un stimul de muncă și de progres. Să ne înfruntăm noi singuri, să ne coborâm în conștiință, întrebându-ne cu asprime dacă rezultatele muncii noastre sunt în raport cu numărul cel mare al sărbătorilor necanonice ce ne-am creat. Să producem în sfârșit aceea atmosferă de pocăință, de zdrobitoare muștrare de cuget care e izvorul hotărârilor bune și al faptelor mari. Să părăsim vieța de pustnicie veselă și de entuziasm steril în numele idealului național și să trecem la o operă pozitivă și productivă. Și atunci, închizând epoca serbărilor naționale, vom deschide epoca muncii naționale, care tot mai întârzie încă.

Gh. Pădure.

Visul.

Ca un liniștit tovarăș, un îndemn ascuns mă poartă
Cătră pragul tău, Muzeu, și cătră străjuita-ți poartă.
Nimeni nu-i acum în preajma tănuitelor comori:
De aceea, pentru mine, în al sălei întuneric,
Poate-or răsări deodată, re'nviațe 'n chip feeric,
Toate veacurile, șterse pentru ceilalți muritori.

Pururi ne'nterupt, Parisul, vuite dincolo de geamuri
Iar aicia totul tace: Firea 'n miile-i de neamuri,
Veacurile 'n mii de urme de popoare ce-au pierit.
Este-a locului și-a vremii îndoită depărtare
Ce-mi aruncă deodată bogăția-i ca o mare
Ce-ar svârli pe țărm podoaba-i și petrișu-i felurit.

Simt pe fața mea plecată, raza scump' a pietrii rare
 Ce 'mprejuru-i dă lumină, ca o lamură de soare.
 Mă 'nsetează cuarțul vânat de-ametistă, în ciorchin,
 Par'că 'ncet rodind în taina cuibului rotund din stâncă,
 — Inima-mi își însușește prin dorința ei adâncă,
 Printre stropii ei de sânge, picătura de rubin.

Negre-s pietrele străine-ale Tăriei: flacări stinse
 Ce-au picat din cer. — Pestrițe-s jaspurile cari întinse
 Pe copaci trunchiați i 'nchide în veșmântul lor etern.
 Aurul ce-și are neamul după țări, aci-i lumina
 Din Australia, — ș'alături, cel întunecat, din mina
 Transilvană, e ca noaptea unde stele mii se cern.

Și găsesc în patru urme de vieți, întreg Oceanul:
 Se 'nvoltește buruiana pietrelor de preț, — mărgeanul. —
 Și, ca șerpi, în șapte rânduri, colô se încolăcesc
 Ghioace: fluierile mării, pururea șuerătoare.
 Aci-i crinul ce-și culese singur înstelata floare,
 Colo-s scoici a căror perle cresc cu luna, și descresc.

Dar, din mări, din alte veacuri, — vremuri căror sunt urmașe
 Toate veacurile noastre, — iată vieța uriașe,
 Ce trăiă prin Oceane răscolite de furtuni,
 Ce-au rămas din a lor ape, decât oase fără nume!
 Alte mări 'și întind mătasea în reînșoita lume,
 Și păstrează 'n fund pământuri locuite de străbuni.

Ale tropicelor neamuri, mai departe-s un tezaur
 De colori și de podoabe: dela pieile de aur
 A panterei înflorate, și-a sălbaticii pisici,
 Până la răpita haină-a păsărilor sclipitoare
 Mici ca fluturi. — Cari în codrii plini de flori agățătoare
 Și de umbră, străluciră ca un roi de licurici ...

Și m'afund în săli înalte, unde ne'nțeles, îndemnul
 M'a mînat ... dar deodată lâng' un palmier, cu lemnul
 Însolzit, și drept, ca șerpui mînioși, — ce par'că 'nfapt
 Printre sterpele podele-o 'nchipuită rădăcină, —
 Deodată, văd culcată 'n jumătate de lumină,
 Pe Myritis, vrăjitoarea decadentului Egypt.

Au trecut șaptesprezece veacuri de când doarme 'n taină
 Sub troiene de perseă, și 'mbrăcată 'n rupta-i haină
 Care 'n purpură 'nfășoară trupul ei îmbălsămat.
 Și pe fața ei străină, par'că-i umbra suferinții
 Căci în gura 'ntredeschisă ca de-un strigăt, se văd dinții
 Ce cu-o dungă luminează chipul oacheș răsturnat.

Printre scurtele ei plete, și pe haina-i, se 'mprăștie
 Foi uscate. — La picioare, stinsa candelii făclie
 Par'că toarnă din fitile 'ntunecime 'n preajma ei. —
 Hermesul cioplit din cedru; Isis, din argilă fină
 Și Anubis pázitorul, — dimpotrivă, dau lumină
 Cu zâmbirea cea păgână de pe chipul lor de zei.

Mâna stângă a momiei ține-o turbure oglindă
 Care 'n cercul ei de fildeș e menită să cuprindă
 Încă astăzi, poate, chipuri nevăzute tuturor.
 Pergamentul mai departe, își păstrează 'n slova deasă
 Și în semnele-i solare, toată taina ne'nțeleasă
 Și puterea ce i-o dete singur gândul vrăjitor.

Intr'un colț, de veacuri tace, toba magică, — de-o piele
 Care-a fost odată haina unei tinere gazele. —
 Ce străine ritmuri oare, răsună-mi-ar la urechi?
 Dacă deodată 'n minte-mi s'ar trezi acel descântec
 Care 'nlătură puterea nimicirii, printr'un cântec
 Infrățit cu 'ntâiul cântec al popoarelor străvechi?...

Dar întrezăresc acolo, licărind o băătură
 Sau otravă, sclipitoare, 'nchisă 'ntr'o sticluță sură
 Ce-i rotund suflată 'n chipul unei rădăcini de crin;
 Câtă sete deodată m'a cuprins acum de dânsa.
 Cine știe ce balsamuri din povești, Myritis strâns-a
 Ca s'alcătuiască stropul de beție sau venin!

Poate zace 'n ea puterea de minune-a unor leacuri
 Negăsite până astăzi! Poate 'n ea s'a trâns de veacuri
 Plămădindu-se cu anii, cea mai tare din beții!
 Dacă nimeni până astăzi n'a atins o picătură,
 Eu voi bea-o până 'n drojdia-i argintie, și-a mea gură
 Va fi cea dintâi din lume care stropu-i îl sorbi.

Singură-s aci, și nimeni împrejur-mi nu veghiază.
 Mă apropii minunată. Tainic mâna mea cutează,
 Piedecile 'nlăturat-am, și sticluța o ating.
 Sorb mireazma, și-o beție de-o putere seculară
 Deodată mă sdrobește! I-o beție în afară
 De-orice băuturi ce astăzi prin amestece ne 'nving.

Și 'ntr'o clipă văd, aproape-mi înfrunzindu-se palmierul
 Și tavanu 'nalt se pierde, și se 'ntinde 'n locu-i cerul.
 Pietrele de preț în juru-mi, rând pe rând câștigă grai:
 Pirozele și smaralduri în viață se preschimbă
 Și vorbesc de 'nrăurirea lor pe oameni, într'o limbă
 Ce-o vorbeau demult, pe vremea dus' a biblicului rai.

Cresc copaci și se 'ntind lanțuri lungi de flori agățătoare
 Pasările mii din tropici, re'nviate 'ncep să zboare,
 Nu mai e deosebire nici de vreme, nici de țări,
 Și 'mprejur, cetatea 'n floare, lampa veacului, Parisul,
 Sur și vână se topește, pierde îmbrumat ca visul,
 Și se face-o mare 'ntinsă, revărsată până 'n zări.

În mișcarea-i marea crește fără țărături, și se 'ntinde
 Cu-al ei val trăgând făptura re'nviată, și cuprinde
 Intr'un nou potop, ființe din 'nainte de potop.
 Toate vremurile lumii se 'ntâlnesc din firea 'ntreagă
 Rechemate ș'adunate numai de-a beției vlagă
 Ce-a născut cotropitoarea mare dintr'un singur strop.

Perlele-și întorc în valuri picătura de lumină,
 Ghioacele, de algi sunt prinse; ia mărgeanul rădăcină,
 Și la rădăcini, sub spume și bureți, se leagă stânci.
 Tot mai mult, de pretutindeni, ne'nconjoară Oceanul
 Ca pe-o insulă bogată, răsărită din noianul
 Visului umplut de taine tot mai turburi și adânci...

...Nu văzusem că 'ntr'o țară de lumină, palmierul
 Se 'nfrunzeă muiat în raze! Ce albastru este cerul!
 De-un albastru fără seamăn de adânc și luminos!
 Insula s'a 'ntins departe. Munți în zări sunt de-o culoare
 De răsură și de iriși. Și un fluviu ca o mare
 Poartă bărci de sărbătoare pe-apa-i grea și verde, 'n jos.

Este fluviul ce-și lasă ca un aur scump nămolul.
 Fluviul căruia flamingii fac și redesfac ocolul.
 Este țara luminoasă, unde galbenul pământ,
 Ca o roadă-i plin de apă totdeauna, și de soare.
 O colină se ridică, ce-i abia șerpuitoare...
 Și-un potop de raze umple golul lanțului ei frânt...

Și pe coasta-i revărsată cătră fluviu, văd o casă.
 Stâlpi și chipuri felurite înconjoar' a ei terasă...
 Am ajuns în prag și intru... Călc în vis pe rogojini...
 Ușile se pierd în juru-mi, și cad galbene perdele
 Unde-s sori fără de număr zugrăviți ca mii de stele...
 Colo 'n jurul unui crater de pământ, văd cinci străini.

După fețe, fiecare pare-a fi din altă țară.
 Printre ei e o femeie tânără, cu o comoară
 De zafire lungi și limpezi, înșirate 'ntr'un colan.
 Poartă 'n păru-i scurt, podoabe. Mâna-i ține o fâșie
 Și cealaltă 'n semne tainici, rânduri întrerupte scrie.
 ...Deodată 'n preajma-mi totul se scufundă 'ntr'un noian.

Iarăși văd aceleași chipuri într'o sală 'ntunecoasă.
 O căldare-i pusă 'n flacări, și tăcuți, străinii cată
 Cătră jarul, unde șerpuii verzi ai focului se sbat.
 — Dar cât sânge-i pretutindeni! Mii de inimi stau grămadă!
 E o jertfă... Nu! I-o vrajă. — Într'un colț lucește-o spadă.
 Nu sunt tainele lui Isis... Ce credinți s'au ridicat?

Câtă lume vine-acuma! Tot mai multă... dar pe unde?
 Nu e nici o ușă 'n ziduri... Dar un drum colo pătrunde
 Pe sub bolți, prin munți, — și duce până 'n templul sub pământ
 Unde neîngăduita slujbă, împrejurui strânge
 Pe acei ce șterg din lume, sub șuvoaiele de sânge,
 Pe Osiricul pe care, de-acum, vremea l-a înfrânt.

Dar acolo, unde jarul arde 'n sala 'ntunecată
 Vine lume nesfârșită, — umple colțurile! Iată
 Temelia se lărgește! — Par'că-i un întreg popor!
 E poporul ce-o să cadă... Iată ultima-i văpaie;
 Jertfele cele din urmă cercetând în măruntae
 Ca să lămurească 'n ele, îmbrumatul viitor.

Înzadar cat înțelesul tainei ce se desfășoară!
 Dibuiesc în întuneric, ș'a lui drumuri mă 'nfioară.
 Strig cuvinte neștiute spre acei străini ce tac!
 Mîntea mea luptând cu visul, prinde rosturi cari îi scapă.
 Veșnic se desfac imagini, ca răsfrîngerea pe apă
 Și în locul lor vin iarăși, altele, ce se desfac.

Văd pierind un șir de veacuri, dintr'o clipă 'n altă clipă.
 Veacuri noi cu-a lor popoare re'noite, se 'nfiripă. —
 Dar o noapte le desparte de acele care pier:
 Că 'ntre ele, cea din urmă floare-a vremii ce se 'ncheie
 Și-a credinții ce se schimbă, tace pururi o femeie
 Păzitoare-a tainii 'n pragul stăpînirii lui Kheper.

Și când strig „Myritis!“ iată, că la glasul meu se curmă
 Și se spulberă tot visul în vedenia din urmă,
 Care-o clipă mă mai ține încă 'n margine de vis:
 Prin părăți de cărămidă crudă, se 'ntrevede chipul
 Peste care-au pus troiene trandafirii, — și nisipul,
 Ce-a umplut, de prăbușirea bolții, un mormânt deschis.

Și nisipu 'ncet se șterge, și vedeniai întreruptă.
 Trupu 'mbălsămat rămâne 'n haina purpurie ruptă,
 Într'o sală, lângă dreptul, desfrunzitul palmier.
 Dincolo de geamuri, vuie, iar, cetatea, și reiese
 De sub marea ce-și asvârle bogățiile culese,
 Și le lasă 'n țărâm pe toate, pe când valurile-i pier.

La picioarele-mi, pe scânduri, licărește sticla sură
 Unde am sorbit cu visul, cea din urmă picătură,
 Până 'n drojdia rămasă ca un praf de-argint pe fund.
 ...Și beția e 'mplinită, — iar din falnicele-i brume
 Ce-am avut... decât vedenii ne'ntelese dintr'o lume
 Și din vremi a căror taine n'am putut să le pătrund?

Dar, — din sticla deșertată, singur' am sorbit otrava
 Neatinsă până astăzi! — și m'am avîntat în slava
 Vremurilor neștiute, în minunea unui ceas!
 Nimeni n'o să mai revadă visele care ținură
 Pentru mine, timp de veacuri, strânse într'o picătură
 Dup'a cărei strălucire, astăzi drojdii au rămas...

Alice Călugăru.

Moștenirea lui Docan.

— Un vis. —

Prietenul nostru Ionică Galin deschise ușa cu graba unui om care aduce o știre senzațională și fără altă introducere ne anunță:

„Docan moștenește jumătate de milion. Azi s'a deschis testamentul“.

Noi primirăm vestea cu exclamații de uimire și cu accente de simpatie: Docan ne eră prieten. Și convorbirea, întreruptă prin intrarea neașteptată a lui Galin, se încinse cu înflăcărare în jurul sumei și al moștenitorului. Casian, entuziasmat de noua situație a lui Docan, ne făcù cunoscut chipul cum și-ar alcătui el vieața, dacă norocul i-ar pune la dispoziție milioanele vreunui unchiu necunoscut. Iar în planurile lui se vedeă o dorință egoistă și brutală a vieții, pe care el, pentru mai mare fericire, o așeză în cadrul unei depărtate regiuni apusene, deși proiectă s'o trăiască într'o perfectă contemplație orientală...

Stefan Trantomir zise:

„Eu ași face un falanster de amici la Mă-năstirea Neamțului.

— Iată un lucrul la care desigur nu se gândește Docan“, am răspuns eu.

„Docan este om practic“, adăugă altul.

Dupăce făcurăm câteva glume în legătură cu subiectul, chestiunea fù privită din alt punct de vedere.

„Acum Filipache va consimți să-i fie socru.

— Ba cred că va umblă el după dânsul...

— Care va să zică Docan intră în nobleță...

— În doi-trei ani ai să-l vezi deputat.

— Te pomenești că ne stropește cu glod...

— Mai știi?

— E în stare“...

Convorbirea, colorată de puțină invidie și stimulată prin absența fericitului moștenitor, a continuat toată seara având de obiect viitoarea transformare a lui Docan.

Când am ajuns acasă — mai eră până la miezul nopții — m'am dus în odaia mea de culcare. Aici, pe când îmi puneam scufia de noapte, pe care o chelie prematură m'a silit s'o port dintr'o tinereță relativ fragedă, am exclamat: „Halal de Docan!“

Dupăce m'am culcat, o ușoară oboseală

m'a făcut să stau un moment în nemișcare, fără să mă gândesc la ceva, apoi puțin câte puțin revăzui întreaga scenă dela Trantomir. Iar felul cum îl judecasem noi pe Docan mă făcù să surăd. Și pe când chipurile prietenilor mei îmi defilau în contururi din ce în ce mai șterse, ceasornicul dela Sfântul Spiridon, cu glasul lui puternic de bas, mă vesti de douăsprezeceori că noaptea e înaintată. Pe urmă... nu știu cât a trecut... poate câteva minute, poate o oră încheiată... un sgomot neobișnuit în odaia de alături făcù să-mi fie frică. Când am deschis ușa, cu oarecare precauțiune, în fața mea eră Ionica Galin. De gâtul lui eră atârnată o geantă enormă, galbină, în felul cum poartă factorii noștri poștali. Galin îmi zise:

„Ți-am adus testamentul“.

M'am uitat într'ânsul. Moștenisem o avere colosală. Eră vorba de sute de milioane, mai mult chiar, o avere formidabilă, care mă făcea dintr'odată egal cu miliardarii americani.

Mi-am frecat mâinile de bucurie și am gândit: „Acuma voiu putea sbura“ și imediat aruncându-mă în sus, am început să plutesc ușor, cu acelaș sentiment de siguranță ca și cum aș fi străbătut drumul pe jos. M'am coborât în mijlocul unui oraș necunoscut. O mulțime imensă mă încunjură din toate părțile vânturând în aer pălăriile. Din mulțime se desprinsese Docan. El mă fixă din cap pân' la picioare și luându-mă de mână mă învărti de jur împrejur oprindu-și privirile asupra botinelor mele, care se distingeau prin oarecare vechime. Nu eră însă acea vechime respectabilă, care face din astfel de lucruri obiecte de admirație...

Mă întrebă:

„Ce botine ai, domnule general?“

Ridicai un picior în sus, pentruca să le poată judecă mai bine. De astădată mirarea lui fù enormă:

„Din ce-s făcute?“

— Din piele de crocodil...

— Câți crocodili ai acuma?

— S'au mai ouat trei...

— Și cât te costă ciubota?

— Opt mii de lei“.

La această vorbă toți deschiseră ochii mari și căzură în extaz înaintea încălțămintelor mele. Dar Docan, care pareă șeful acestei mulțimi, comandă ca la armată:

„Omăgiu ciubotelor!“

Atunci toată mulțimea începă să sară și să țopăie în jurul meu aruncând picioarele într'un chip fantastic, care nici azi nu mi-a eșit din minte. Eră un danț macabru, al cărui tact îl potriveă Docan cu mâna, care se lungea în măsura bătăii. Apoi el intrerupse „omăgiul“ printr'un gest amenințător și întorcându-se spre mine, mă întrebă:

„Ce-ai mâncat azi?“

Aici, țin minte, voi să-i fac o nomenclatură detaliată, să-i înșir o listă de lucruri comestibile scumpe, dar imaginația nu mă servi de loc asupra acestei materii. De aceea îmbracăi intenția mea într'o formulă generală:

„Tot ce-a fost mai bun.

— Și ce-ai băut?

— Șampanie.

— Marca?

— La trei stele albastre“...

Oh! Dumnezeu! „La trei stele albastre“ este într'adevăr firma unei prăvălii din strada Sfintei Vineri, de unde soția mea cumpără — de multeori pe credit — ață, humbi și alte mărunțisuri pentru micile ei cărpituri și reparații domestice...

Apoi, afectând o oboseală, am căscat sgomotos zicând cătră Docan:

„Sunt plictisit. Acuma trebuie să sbor“.

I-am întins un degeț, iar el apucându-mi-l cu putere, mă salută până la pământ, îndoindu-se mereu într'un chip cabalistic, așa că mișcărilor lui curioase păreau mai degrabă o bătae de joc. L-am părăsit pe Docan care-și urmă mai departe închinăciunile lui bizare. Le vedeam foarte bine, cu toate că nu mă uitam într'acolo. În mână aveam un baston c'o măciucă de aur, mare cât un cap de copil. Și punându-mi bățul după gât, am pornit pe o stradă lungă și dreaptă, al cărui capăt ajungea la Copou. Trebuie numai decăt să mă duc acolo. Înaintam însă foarte cu greu, căci mergeam cu totul anăpoda. Uneori scoțând înainte un pântece enorm, introduceam degetele mari dela mâni în subsuorile

jileticii, așa cum văzusem într'o ilustrație chipul unui bancher, mulțămit de afacerile sale. Ori alcătuiam cu bastonul — cel cu măciuca de aur — cele mai extravagante combinații, care îmi amintesc azi figurile pe care fahirii din India le fac cu membrele lor superioare și inferioare. Iar picioarele le purtam într'o stranie cadență, ca și cum ar fi fost afectate de o profundă maladie...

Deodată îmi eși înainte Filipache. El făcă trei salturi mortale, unul după altul, iar eu privindu-l, fără mirare, am gândit: „e bun de ambasador“. Apoi el svârli cu putere dintr'un picior îndărăt, zicându-mi:

„Îți aduc mandatul de deputat“.

Și zicând așa, Filipache făcă iarăși trei tumbe, după care se loyi cu mâna peste frunte:

„Apropo... Nu te tragi din Pătrașcu Vodă?

— Cum nu? Dar sunt rudă și cu Ștefan cel Mare“...

De prisos să mai adaug că afirmația mea este o neexactitate istorică.

Pe când vorbeam Filipache se transformase. Eră tot el, dar cu chipul fostului meu profesor de matematici. Atunci mi-adusei aminte cu groază că e sfârșitul anului și ultima zi de clas, că sunt fără notă și neascultat, și mă gândii cu foarte multă luciditate: „să plec repede până nu bagă de seamă“. Când am voit să mă furișez, Filipache, sub noua lui înfățișare, voi să mă întrebe ceva, dar eu m'am spăriet așa de strașnic, încât... am deschis ochii, plin de spaimă și asudat... *

Deși treaz, eram foarte neliniștit, fiind buimac. Am căutat să mă dumeresc. Figura fostului meu profesor îmi stăteă zămbitoare înainte cu tăria unei halucinații. Am închis ochii. Mi-am dat însă seama imediat că au trecut aproape douăzeci de ani, de când matematicile au eșit din cercul preocupărilor mele și o mare ușurare îmi înlocui groaza din suflet. Pe urmă îmi amintii de milioane și un moment am fost încurcat; însă, după o chibzuință, puțină dar concentrată, am descoperit că moștenirea îl privea pe Docan și nu pe mine. Nu mai gândii nimic. Un sentiment dureros, urmat de-o vagă părere de

râu după ceva nehotărît, mă învălui într'o ușoară amărăciune. Am întors perna, care eră umedă de sudoare, mi-am strâns halatul la piept și am articulat încet: „De n'ași mai visă urît!” Prin geamul din față o stea strălucea cu sclipiri colorate. Apoi încetul cu încetul gândurile mi se răriră, conștiința îmi slăbi, cercuri mari, concentrice, începură să se învârtescă tot mai iute înaintea ochilor mei închiși, și în curând... mă văzui la Mănăstirea Neamțului.

*

Arhondaricul din față eră scaldat într'o lumină orbitoare, iar lampa „Washington”, ale cărei capriții fantastice întrețin vara veselii copiilor, ardea acuma constant și uniform cu intensitatea farului dela Tuzla. Din cerdacul arhondaricului Filipache îmi făcea cu mâna semne desnădăjduite. Eu stăteam acasă, care se mutase în chilia părintelui Pahomie, peste drum de aghesmatarul mănăstiresc. Femei și bărbați necunoscuți mă zoreau neconținut: „Uită-te la Filipache... Uită-te la Filipache!” Am răspuns cu gesturi desperate:

„N'am falansterul!”

O spaimă mare se zugrăvi pe fețele celor dimprejurul meu, când auziră ce-mi lipsește. Eu repetam într'una:

„Vă spun că n'am falansterul!”

Din cerdacul arhondaricului Filipache mă chemă mereu. Am voit să-i strig:

„Trebuie să-mi vie îndată din Pașcani. Am vorbit cu Vaserman... dar cineva îmi spuse: „la-ți mai bine halatul!”

Ideia mi se părû minunată. Mi-am șters sudoarea, care, din cauza falansterului, îmi curgea în șiroaie și m'am îmbrăcat cu halatul. Pe cap aveam scufia, iar în mână bastonul — cel cu măciuca de aur — și cu picioarele goale am pornit spre Filipache, care-mi făcea semne tot mai neliniștite. Mă gândeam: „De n'ar băgă de seamă că sunt desculț” și o mare greutate mă apăsa din pricina asta.

Când am plecat am strigat celor rămași:
„Luați seama de milioane!”

Am suit scările arhondaricului căutând să-mi ascund cât mai bine picioarele. Filipache mă desbracă de halat, d-șoara îmi

luă scufia iar d-na Filipache adaugă: „Vă stă foarte bine în alb”.

Mă gândeam mereu: „De n'ar observă că sunt desculț”.

Sala cea mare a arhondaricului eră plină de oameni necunoscuți. Am făcut ocolul odăii întinzând câte un deget și simțindu-mă obligat să adresez fiecăruia cuvântul. Nu știam însă ce să le spun și eram într'o încurcătură penibilă.

Am ajuns lângă d-șoara Filipache.

Îmi închipui că nu mă vede nimeni, deși toată lumea eră de față, și apucaî pe față cu două degete de bărbie. În dosul meu răsună glasul lui Filipache: „Îți mulțumesc! Îți mulțumesc! Îți mulțumesc!” Mă cuprinse o mare frică: „Să sbor iute, cât mai este vreme” și pe când mă pregăteam să mă arunc pe deasupra mănăstirii, Filipache se dădû de trei ori peste cap.

Auzeam printre invitați:

„A strâns-o de bărbie.

Ferice de dânsa!

— A apucat-o de gușă”.

De data asta mă adresai direct lui Filipache:

„Îmi place copila... trebuie să fie și deșteaptă”...

Și pentru a mă convinge de adevăr, o bătui ușor cu palma peste obraz. O nouă rumoare străbătû asistența:

„A bătut-o peste obraz.

— A desmerdat-o.

— O ea de nevastă”.

În vremea asta, eu mă plimbam prin salon cu aerul unei persoane simandicoase, asvârlind picioarele înainte ca și cum aș fi fost lovit de ataxie locomotrice...

În colțul odăii, la o strană enormă, stătea arhimandritul Evghenie și însemnă cu o pană de găscă într'un ceaslov uriaș toate gesturile și mișcările mele. Șiam că arhimandritul Evghenie este ziarist din București. El închise bucoavna și apucând grațios cu două degete antereul de o parte și de alta, făcû o reverență la dreapta, apoi una la stânga, zicându-mi: „Anicuța e aici”.

Când am auzit de Anicuța, mi-am adus aminte că sunt în costum puțin elegant și am cerut să-mi aducă halatul. Dar d-na Filipache mă asigură:

„Vă stă foarte bine în alb“.

Aici, spectacolul se schimbă, iar arhondricul dispărură ca prin farmec. Nu mai eram la mânăstire ci la otel Buch. În fața lui o pădure de plopi uriași aruncă străluciri de argint. O masă mare era întinsă la care se înghesuia adunare confuză. În fruntea mesei eram așezat eu, dominând mulțimea dintr'un fotoliu înalt. Nimeni nu vorbea, așteptând să dau eu semnalul. Am început cu un ton sentențios:

„Pentruca friptura să fie bună, trebuie bine friptă“.

Imediat discuția s'a încins asupra acestui subiect.

— Ați spus un mare adevăr — declară un om necunoscut, făcându-mi un compliment adânc.

— Un adevăr etern, mă asigură Docan ridicând cu entuziasm o mână în sus.

— Foarte bine!... bravo!... îmi bătută din palme arhimandritul.

— Apoi dumnealui se pricepe la orice, zise și Anicuța făcându-mi ochi dulci“.

Și multă vreme discuția s'a învârtit în jurul acestei ineptii.

Arhimandritul se ridică în picioare. Dacă aș trăi vieța lui Matusalem și încă n'aș uită figura călugărului din acest moment. Într'o mână el ținea un pahar mare cât o veadră moldovenească, iar cu cealaltă agită amenințător un satâr de căsăpie. El făcea gesturi largi cu satârul clătînând vehement din cap și ridicând brațele spre tavan. Dar lucru curios! El nu scotea nici o vorbă, măcar că deschidea și închidea gura cu mișcări tot mai hotărâte clempănind sinistru din măsele. În barba lui albă și stufoasă vibră foarte elocvent. Părea mai de grabă un vampir, ce dorește să înghită pe convivi, decât un comesean care ține o cuvântare...

M'am ridicat și eu cu gândul că „trebuie să-mi arăt recunoștința“. Ce-am spus, uite, în minte cuvânt de cuvânt:

„Domnilor! — comesenii rămaseră toți cu mișcărilor neisprăvite, așa cum îi găsi începutul cuvântării mele — așezați-vă pe două rânduri lângă perețele din fund, dar vă rog luați tare bine de seamă să nu vă înecați

în fluviul Nemțisorului. Eu voiu arunca portofoliul meu și cine-l va prinde, al lui să fie“.

Propunerea fû primită cu delir: Arhimandritul își svârli comănacul în tavan, iar camilauca în cădere se prefăcî în coada unui pân. Toată lumea se rânduî lângă perețele hotărît, fără nici o primejdie din partea Nemțisorului, care nu se vedeă nicăiri. Fiecare căută să iasă în rândul dintăiu. Filipache — care apărură și el — se fixă la locul cel mai bun, după socotința lui, împiedecând cu mânil pe cei care voiau să-i treacă înainte.

„Sunteți gata? am întrebat eu.

— Gata! răspunseră cu toți

— Atunci numai mișcă nimeni“.

Toți se făcură ca de piatră.

Scoasei cu mișcări domoale un portofoliu — vai, deșert! — și mă suli apoi cu picioarele pe masă, pentru a execută mișcarea mai bine.

„Uitați-vă la mine!“

O mie de priviri se ațintiră asupra portofoliului.

„E plin“, adăugai eu bătându-l cu mâna

O mică rumoare străbătură prin cele două rânduri.

„Când voiu zice 'trei'. Luați seama!... Acuma!... Una... două... trei!“

Sfinte Dumnezeule! Am crezut că vor să se omoare. A fost o încăerare atât de grozavă, un sgomot așa de infernal, încât... mă deșteptai cu totul aiurit. Afară eră ziua.

M'am gândit de multeori la acest straniu vis, pe care îl văd și azi cu așa precizie, încât parcă l-am trăit aievea. El ar îndreptăți teoria că visele sunt de natură patologică. Dacă e adevărat însă că elementele acestor curioase manifestări sunt rupte din fondul nostru sufletesc, atunci eu am descoperit în natura mea intimă lucruri foarte urite, cari probabil nu așteaptă decât momentul oportun, pentru a eși la iveală. Poate că el a fost o revelație pentru a mă desgustă radical de dorința de a-mi schimbă condiția vieții. Căci, cu prețul de a deveni o ființă atât de abjectă, aș refuză nu numai milionul lui Docan, dar chiar și miliardele lui Rotschild...

D. D. Pătrășcanu.

Ideală.

Trecură 'n șiruri lungi tâlharii
Spre locul groaznicei pierzări...
Li-s ceriurile gurii arse
De-atâtea hule și ocări.

Mai trec în goană răsvărită
Ortaci întârziați de stol,
Cu hainele din sponci desprinse
Lovindu-și pumnii 'n pieptul gol...

Și 'nct se stinge și ecoul
Al celui mai din urmă chiu,
Îmbrodit în praf rămâne
Orașul negru și pustiu...

Maria singură pe uliți:
... „Odorul, scumpul meu Isus“...
În mințile-i pierdute 'ntreabă,
„Mai poate duce crucea 'n sus“...

Atrași de tânguirea-i lungă,
Cu fețe albe, ca de morți
Răsar moșnegi arare 'n umbră
Bolnavi, proptindu-se de porți...

... Ea trece 'ncinsă 'n mări de flacări...
Pierdută 'n nori de praf și fum,
Își smulge părul lung din creștet
Și cade leșinată 'n drum...

Și 'nct se stinge și ecoul
Al celui mai din urmă chiu...
Îmbrodit în praf rămâne
Orașul negru și pustiu...

T. Murășan.

Cântec.

Dorule iar ai venit
În chilia mea,
Cât de mult m'am chinuit
Purtând grija ta!
Dorule tu vii acum
Să-mi aduci fiori
Și îmi ieși voios în drum
Cu ramuri și flori.

*

Gândurile-mi răsfirate
Tu le-ai strâns duios,
Mi le-aduci dorule toate
Mi le-aduci sfios.
Mi le-aduci în astăsară
Când pornesc prin sat
Hârțoit prelung de cară,
Dorule-așteptat.

Prietenilor mei Traian și Adrian.
Mi le-aduci în dar pe toate
Să mă 'nveselești;
Visurile-mi sfărâmate
Tu mi le clădești.
Dorule ce porți cu tine
Gândul meu pribeag,
Când pornești din nou spre mine
Tu dorule drag,
Adu-mi vechea mea iubire
Și mi-o dă în dar,
Când înfloare toate 'n tine
Și când nu-i amar.

*

Dorule ce ai venit
În chilia mea,
Adu-mi tot ce am iubit
Cu venirea ta!...

C. Georgescu Munteanul.

Primejdia episcopiei gr.-cat. maghiare.

Unul dintre cei mai mari scriitori, pe cari ni i-a dat biserica unită Petru Maior, profundul scrutător al trecutului nostru a spus odată, că „Papei nu-i trebuiă Români, i-a trebuit numai catolici, ca să-i supună sieși și oricui“. Aceste cuvinte ale lui, cari cuprind o schinteie de adevăr etern mi-au venit în minte, când am cetit noua bulă a Papei Piu X, care îngăduie crearea unei episcopii gr.-catolice maghiare și taie un însemnat număr de comune bisericești din sânul „provinciei“ metropolitane române.

De două veacuri și mai bine bulele papilor au ajuns să fie cunoscute și la noi Români din Ardeal. Până atunci bieții noștri străbuni își căutau de mântuirea sufletului fără să ceară un strop de milă dela Roma și fără să aștepte „cu resemnare“ hotărârile cutărei congregații a „scaunului apostolic“. Doar vreun vlădică dacă mai îndoiă spatele, mai subscria niște hârtii, stând la harță cu domnii dela putere. Ei însă își țeseau rostul credinței mai departe, netulburăți de putericii zilei și mângându-se, că pot să-și păzească curată legea, ce-o au dela părinții și moșii lor — cum spune despre ei bunul domn Constantin Brâncoveanu.

Unirea încheiată de mitropolitul Atanasie a dat însă altă față lucrurilor. Clerului unit i s'au pus în perspectivă o sumă de drepturi, pe când cei neuniți au fost despoiați și de acelea, cari le-au avut mai înainte. Astfel s'au împărțit în două șirele compacte ale Românilor. Tabăra celor uniți, chemată la vieață de politica ardeleană a casei de Habsburg, se sprijineă pe privilegiile largi și pe grăbitele făgăduințe împărătești. Noi, cei ortodoxi, perdeam zilnic din teren și orice câștig al fraților noștri săpă mai largă prăpastia, care ne despărția și însemnă pentru noi o durere și un dezastru nou.

Lată pentrece ne inspiră totdeauna temere și nedumerire fiecare diplomă împărătească și anunțarea unei nouă bule a papilor din Roma. „Christifideles graeci“ este cea dintâiu, care nu jighește numai pe ortodoxi, ci taie adânc în drepturile neamului și ale limbii

noastre. De aceea, ca un dușman comun, trebuie să ne pună pe toți în linie de apărare.

Regretăm foarte mult, că factorii competenți ai bisericii unite nu s'au îngrijit a lămurii la timp și pe deplin opinia publică asupra primejdiei, ce ne amenință, ci au învelit toată chestiunea într'o tăcere misterioasă și au lăsat toată propaganda pe seama fruntașilor noștri politici, cari pot să adune mari masse de popor, să cuvinteze mult și frumos și cu aceasta să nu realizeze nimic, fiindcă nu cunosc toate tainele complicatei politici a bisericii occidentale. Doi arhieri ai bisericii unite au trimis, ce-i drept, o remonstrație la Roma, — unul n'a scris-o, cum spune semioficiosul unguresc — și vor fi cerut alt răspuns decât acela, care îl dă bula papală. Resistența lor s'a oprit însă aici și turma a fost lăsată singură să organizeze un „congres“ de legitimă protestare. Așa s'a făcut, că glasul fraților noștri dela Bălgrad a fost de astădată prea slab și n'a pătruns până la scaunul apostolic.

Din textul bulei se vede, însă, că la Roma se bănuia cel puțin reșentimentul, care aveă să-l producă între Români întemeierea episcopiei gr.-cat. maghiare. Cu o trăsătură de condeiu și cu presărarea câtorva laude la adresa fraților noștri uniți s'a trecut însă peste acest justificat reșentiment și s'a încheiat „contractul“ între scaunul roman și între guvernul nostru. Șaptezeci de mii de suflete au fost mântuite pentru papa dela Roma și pentru „sfânta Unire maghiară“, pierzându-se în aceeași vreme pentru neamul nostru românesc.

Lată, că stropul de milă, dreptate și mângâiere așteptat dela Roma n'a venit.

În urma acestei bule s'au făcut la noi multe reflexiuni. Unii au propus resemnare, fără a se gândi, că biserica unită își înscrie acum cea mai tristă pagină din istoria ei. Alții, mai hotărâți, în ciuda declarațiilor comice ale M-rului Netzhhammer, care e cel din urmă chemat a ne apăra naționalitatea noastră, au cerut să se rumpă pecetea întărite de Mitropolitul Atanasie.

Nu cu gândul de-a face un proselitism ieftin, care niciodată nu s'a practicat în biserica noastră, ne îndreptăm și noi în acest sens către frații noștri uniți. În tot trecutul de peste două sute de ani al „unirii“ cu biserica apuseană nu ni s'a dat niciodată un mai bun prilej de-a medita asupra motivelor, cari ne determină să persistăm și mai departe în desbinarea noastră, care ne dividează pe toată linia forțele și ne ia din mână cel mai puternic mijloc de apărare în fața dușmanului: unirea neclintită dintre noi înșine.

Dacă anume speranțe de-a obține în măsură largă drepturi politice au îndemnat pe unii dintre străbunii noștri a adăuga la credința lor celea patru dogme noi, trebuie să fim în clar cu aceea, că astăzi nu mai avem nici un cuvânt să ne mai închinăm unei politici a străinilor, cari ne-au jertfit de mult.

S'au făcut însă două obiecțiuni. Mai întâiu, că pe cei mai mulți dintre frații noștri uniți îi leagă de Roma convingerea lor religioasă, care astăzi n'o mai pot schimba așa de ușor. Acestora le-am putea răspunde cu cuvintele unui preot neunit din veacul XVIII, care învins într'o discuție de preoții uniți mai învâțați decât el a zis: „Rău ați făcut voi, de v'ați lăsat părinteasca lege; dar ce fel de bucurie v'ei avea voi în cealaltă lume, văzând pe strămoșii voștri și moșii și tot neamul vostru de atâtea sute de ani să fie în munca iadului și voi să fiți la bine ceice v'ați unit de 47 de ani“.

Pe urmă s'ar putea observă, că aceeași primejdie amenință și biserica română ortodoxă. Cu conștiința liniștită, însă, putem însă spune, că perspectiva unei episcopii ortodoxe maghiare e cu mult mai depărtată, decât ca să ne inspire temere. Organizația noastră bisericească va putea să ne scutească în deajuns împotriva unui astfel de atac. Alături de arhieriei noștri își vor spune cuvântul lor răspicat toate comunitățile primejduite și vom

începe un lung proces, care se va rezolvă în fiecare comună prin glasul nostru, al celor cari vrem să rămânem credincioși limbii noastre. Vom avea cel puțin mângâierea că soarta noastră noi ne-am croit-o și nu cutare bulă a „sfântului părinte“ dela Roma.

Când scriu aceste șire și când mă gândesc, că pentru poporul nostru s'a deschis o nouă serie de suferinți, îmi aduc aminte fără să vreau de una dintre cele mai frumoase scene, cari s'au petrecut aici în Sibiu. Eră în toamna anului 1737. O comisiune aleasă de staturile ardelene spre a examina gravaminele Românilor se întrunise sub prezidenția contelui Ioan Thoroztkai. De față eră și episcopul Ioan Inocențiu Klein, care cerea să i se recunoască drepturile promise. Întârzierea din Viena și ezitarea staturilor ardelene îl determinaseră să fie mai rezolut. Poate și neîncrederea, ce i s'a trezit în suflet față de cerurile mai înalte, cari promiteau să facă totul în favorul unirii și nu făceau nimic îi inspirase o îndrăzneală neobișnuită. În toiu discuției președintele se adresează către Klein și-l întreabă:

„Ori de sunt Români cu adevărat uniți?“

„Cu adevărat“ — a răspuns episcopul „dacă vor obține ceeace cer cu insistență“.

I s'a replicat atunci:

„Așadară sunt uniți numai condiționat?“

„De sigur“ — a răspuns Klein — „fiindcă, dacă nu se vor împlini postulatele lor, sunt gata a se face și Turci“. (Omnino, nam si non praestentur eorum postulata, parati sunt etiam Turcicam amplecti religionem). Cuvântul acesta al episcopului unit formează una din cele mai frumoase pagini ale vieții lui sbuciumate, un strălucit „gest suprem“ al unui om, care a pătruns rostul adevărat al operii de unire. Și el însă s'a stins departe, mistuit de prisosul de milă și dreptate, care izvorează din cetatea eternă.

Dr. Silviu Dragomir.

Scrisoare.

Și azi e plină lunca de lumină
 Și 'n valuri valuri, oastea grea de spice
 Iși mișcă blând comoara lor de aur
 Spre soare vrând povara să-și ridice.

Și azi tresar în liniștea 'nserării
 Frânturi de cântec dornic povestite,
 Și-un stol de vise tinere-și îndreaptă
 Cărarea lor spre clipele trăite.

Dar plâng în umbră florile nădejdei
 De-al căror farmec sufletu-mi tresare:
 Stăpâna lor și-a zâmbetelor mele
 S'a smuls din vraja clipei de visare.

Ți-a 'nchis cărarea stolului de gânduri
 Porunca grea din slova unei pravili;
 Pribegi străini vorbesc de-o zi de nuntă
 Iubirei tale vrând să pună stavili.

Și 'nvins de-o taină 'n alte zări mă poartă
 Avântul tânăr, dornic de lumină
 Și doar icoana ta mângâitoare
 Mi-o iau tovarăș drag de-o zi senină.

Cu svon adânc de ape răsvrătite
 Închid acum în sufletu-mi chemarea,
 Ce 'n clipe dragi, din freamătul de vânturi
 Sporiă deasupra-ți binecuvântarea.

Și 'n ruga mea 'n amurgul de văpae
 Sfios rostindu-ți numele, minune,
 Norocul, blând ursitei ți-l voi cere
 Și jalea ta cu plâns mă va supune.

I. N. Părvulescu.

Ceasuri de seara.

Mor tinerețele...

Zadarnic am cutrierat azi pădurile, zadarnic am rătăcit prin lunci. Durerea mea în loc să se aline, a crescut vijeliosă. Am călcat poteci pe unde n'am mai fost de săptămâni; se vestejiră petalele florilor tinere atunci, celea mai multe căzuseră. Trupul lor delicat începea să se usuce, să se schimbe în cotor trist, care purtă în vârf postăiuțe, ori câte un bumb ciudat. Și tot mai vie-mi creștea durerea 'n suflet, pentru că tot mai clar vedeam un chip veșted de femeie, pe care n'o mai văzusem de când eră copilă înfloritoare. Și nu mă apăsă numai amintirea acesteia: veniau pe rând să-mi defileze un șir nesfârșit de femei cu fețele palide și îmbătrânite, cari odată toate fuseseră fragede, tinere, pline de farmecul unei vieți senine.

Amintirea acestor femei cari mă priveau cu ochii mari, înlăcrimați, mă chinul ziua asta întregă, și-mi venea să blastăm, în locul lor cari păreau fără energie, destinul așa de păgân, așa de brutal, care rânduia ca tot ce e frumos să se usuce. Cine nu s'a închinat în fața tinereții, în fața frumuseții? Cine nu

și-a zidit o lume întregă în acel restimp așa de iute trecător? Cine n'a crezut atunci în bine și fericire? Vai, cât de sus, departe dela pământ, ne-au purtat aripile proaspete, neobosite încă, a sufletelor noastre. Ce înfeles poate avea sborul acesta amețitor, după ce o viață întregă te vei târi pe pământ?

Simțemintele răsvrătite obosesc totdeauna. În seara asta am venit de cu vreme aici la colibă ș'am aprins pe 'ndelete, ca un bătrân, focul sub ceanul negru. M'am lăsat pe spate, în iarba moale, mai la o parte. De unde vine și-ți pătrunde membrele puterea nouă pe care-o simți după o zi de oboseală? Pe măsura ce mă învăluiau umbrele 'nserării și-mi reveniau puterile, simțeam cum răsvrătirea mea începe să se potolească. Îmi sta în față nesfârșitul, tăcut și grav, privea doar dintr'un ochiu de argint, a cărui lumină eră încă spălăcită. Toate ranele pe cari mi le deschiseră în suflet gândurile triste de azi, se închideau încet-încet dar sigur, în fața nemărgenirei. Se pare că puteri nevăzute îți sorb din suflet durerile acestei vieți, și-ți

arată marea lor deșertăciune. Sânul naturii e sânul celei mai sfinte mame, a noastră a tuturor.

Gândurile mele începură să bată alt drum, oprite 'n loc din când în când de lumina flăcărilor focului vecin, cari, decâteori îmi întorceam privirea spre ele, îmi păreau scurte fulgerări.

Da, e frumos să gândești, să judeci, să simțești, dar e primejdios să te revolți. Revolta ta ori cum, e zadarnică, și-ți folosește cel mult la nenorocire. Nu sunt eroi ceice se revoltă, ci aceia cari pricepând, se pleacă înaintea nemărgenitului, decâteori durerea le-o deșteaptă lucruri ce nu stă în puțința noastră să le schimbăm. Trebuie să aibă un rost legile veșnice, altfel n'ar exista. Că nu le pricepem, ori le înțelegem în parte numai, nu-i motiv să le declarăm brutale și oarbe. Nimic nu este orb în natură. O inteligență nemărgenită strălucește din toate legile. Dar n'avem noi ochi să o vedem deplin, nici minte să o pricepem întru toate.

Așa începui să-mi șoptesc un tainic glas din mine. Îl ascultam căci îmi făcea bine, și, din ce în ce, îmi eră tot mai cunoscut.

Mor tinerețele? Dar moare și bărbăția, mor și bătrânețele, îmi șoptea mai departe glasul acela. În lume totul moare, și totuși nimic nu e muritor. A fi tânăr, bărbat, a îmbătrâni și a muri nu înseamnă decât a viețui, nu înseamnă decât a te mișca, și din mișcare stă viețua. Tu ai văzut femei îmbătrânite, cari odată fusese tinere, dar n'ai băgat de seamă că tinereța n'a pierit, ci din alte nenumărate fețe, din alți ochi tot așa de vii, zâmbeste în jurul tău, parfumează viețua. Tu ai văzut florile veștede, cotoroase, dar n'ai zărit altele proaspete ce se ridică din iarbă, gata să înflorească. Până când va țineă viețua, va fi și tinerețe, dar mereu într'alte chipuri, asemănătoare însă celor de mai înainte.

Vai, e adevărat ce spui: ce folos de toate acestea, dacă tu, dacă prietinită, cunoscuții și cunoscutele tale, nu sunteți mai mult tineri! Nu mai e lumea ta ș'a lor tăi lumea tinerețelor din jurul tău. Acest strigăt de durere a sufletului tău ș'al tuturor, e prea adevărat pentru că voi oamenii voiți ca tot ce e frumos și bun să țină veșnic. Dacă voi ați

avea conștiința limpede de fiecare clipă că tinerețele trec, te asigur că nu ați fi așa de fericiți în timpul junetei voastre. Ba, poate, ați fi foarte nefericiți. Cu toate simțemintele voastre însetați după veșnicie. Și faceți bine pentru că de aici ați plecat și aici vă veți întoarce. Nu blăstămă deci soarta, și n'o numi brutală: ea vrea să vă pregătească pentru veșnicie.

Avui o mișcare de contrazicere, de mânie chiar.

Nu fără durere, se 'nțelege, continuă liniștit glasul. Voi vă legați de tot ce e frumos cu atăta lăcomie, încât trebuie să fiți smulși cu puterea, ca privirile voastre să fie îndreptate spre ceva ce e și mai frumos. Altfel voi nici n'ați vrea să credeți că există frumuseți și mai mari, și mai desăvârșite decât acelea asupra cărora s'au oprit mai întâi ochii voștri și în preajma cărora au bătut inimile voastre.

E adevărat că frumuseța tinereții e foarte mare, pentru că voi atunci începeți mai întâi să înțelegeți viețua, care e așa de frumoasă, deși plină de suferințe. În tinerețe voi nu vedeți suferințele: străluciri de aur e totul. Suferința e privită de obicei ca o nenorocire, deși e izvorul nesecat al celor mai înalte frumuseți. Dar trebuie să luptăm împotriva ei, s'o biruim într'un singur chip posibil: înțelegându-o, ca să putem scoate din apele ei turburi, din nămolul ei, mărgăritarul. Nu v'ați dat voi tinerețele, de sigur; celce vi le-a dat a venit așa ca tinerețele să fie vrăsta dansurilor drăgălașe și nu a luptelor. Taina continuării vieții, a procreației, e tot așa de adâncă precum e însași viețua. Par'că a simțit celce ne poartă pașii, că omul niciodată n'ar putea să aibă vr'un amestec în continuarea acestei mari taine ce se numește viețua, dacă ar fi sumbru și gânditor, și de aceea a pus atâtea străluciri și dansuri, de culori, de simțeminte, în restimpul vieții noastre venit pentru continuarea vieții. Ori, poate, frumuseța tinereții să aibă altă explicare: să nu fie altceva decât decorul de nuntă a omenimii și a tuturor viețuitoarelor. Privește o luncă plină de flori, plină de fluturi; nu e decât o mare încrucișare de sărutări și mângăeri. Orice continuare a vieții e și un început de viețua,

și se pare că e menită o largă recompensă, tuturor celor ce, la voință mai înaltă, pun începuturile unei noi vieți.

Toate acestea însă nu înseamnă că tinerețele ar fi singura frumusețe a vieții, nici cea mai mare. Presupune pe-o clipă că voi oamenii ați rămâneă veșnic tineri. N'ați putea să produceți decât ce produc tinerețele pe cari le vedeți cu ochii: dansuri, sublime dansuri, dar numai atât. Ați privi fără să pricepeți ceva din nemărgenirea ce-i în jurul vostru. V'ați deosebi foarte puțin atunci de fluturi, de flori. Nemărginitul din jurul vostru nu v'ar putea vorbi. Voi n'ați cunoaște frumuseța superioară a gândirii, a luptei, a datorinței. Vai, chiar voi v'ați plictisi curând dacă ați rămâneă toată vieața la dansuri și la sărutări. Se poate că n'ați ști pentru ce vă uniți cu sublima frumuseță a tinereții, dar aceasta v'ar ajută foarte puțin în nenorocirea voastră.

Vine dar soarta, brutală cum ai numit-o, și vă smulge, până nu v'ați plictisit, din brațelele tinerețelor și vă descopere frumuseța mai înaltă a bărbăției. Pân' acum voi ați fost niște dulci poeți cari ați ridicat ode la tot ce v'a eșit frumos în cale; acum veți cânta cu măreție ceea ce nu vedeți, dar întrezăriți și cereați să pricepeți. Ați fost niște drăgălași dansatori, acum sunteți mari luptători cari treziți uimire și admirare în jurul vostru. Ați alergat aproape inconștienți pe orice cărare ducea printre flori, înaintați acum cu pasul vărtos pe-un drum bine hotărît, pe care vi l-ați ales conștient. V'au grăit până acum florile și fluturii, acum vă vorbește pământul cu adâncurile, cerul cu înălțimile, marea cu întinderile. Ați sburat în ceruri strănte, drăguțe ce-i drept și vrăjite; sburăți acum în ceruri largi, mărețe, pline de avânt. V'ați învărtit în jurul unei flori, rotați acum în jurul sorilor. Ați cântat mereu, ceea ce câteva cânturi ce vă oboseau, acum cunoașteți armonii divine, dar tăceți și sburăți tot mai departe. Ați fost privighetori, acum sunteți vulturi.

Mor tinerețele? Adevărat, dar ce pierdeți? Nu câștigați neasemănat mai mult? Și apoi din tinerețe nu moare decât ceea ce e trecător. Ceea ce v'a îmbogățit sufletul, rămâne pentru totdeauna. Gingășia obrazilor, dulceața pri-

virilor, mlădierea trupului, mierea buzelor, da, acestea pier! Dar mângăerile ce s'au ascuns în sufletele voastre în anii juneții, rămân până veți închide ochii. Poate ar fi mai estetic ca tinereța trupului să vă însoțească până la mormânt. Dar mai practic? Mai folositor? Când vă așteaptă lupta la toate înfrângerile amare și învingerile strălucitoare trebuie să brațe și piept de luptă.

— Ar fi putut fi întocmită vieața astfel, zic, încât să nu fie luptă, învingeri și înfrângerii, ci numai tinereță și iubire. Noi ne-am mulțumi prea bucuros c'o astfel de vieață.

Acum vieața e așa cum o vezi, și nici tu nici alt om nu va schimba-o, încep glasul. Apoi te nșeli amar dacă tot mai crezi c'ai fi mulțumit c'o astfel de vieață. Ți-am spus mai înainte că te-ai plictisi. Dar poate nu te-am convins! Ai putea privi numai zece ani dearându-l acelaș sublim peisaj din natură, sau acelaș tablou frumos? Indată ce ți-ai săturat lăcomia, nu va fi cea di. ităi dorință a ta să vezi alt colț frumos din natură? Deși te-ar durea despărțirea n'ai căuta altă frumusețe? Marile lupte, marile patimi ale bărbăției, nu-ți arată că voi nu aveți numai un simț nesăturat, ci toate? Că în sufletul vostru e sămănat nu numai grăuntele iubirii ci și al voinței, al priceperii, al dreptății, al cum-pătului? Nu vezi că frumosul înfloreste nu numai într'un singur trandafir splendid în sufletele voastre, ci în nenumărate alte flori divine?

Voi oamenii sunteți mari, și totuși sunteți copii! Copiilor le place dulceața, și, adevărat, dulceața tinerețelor nu veți mai gusta-o niciodată. Altă dulceață da, însă voi cereți ca și copiii tot din dulceața din care ați gustat mai întâi, nu pentru altceva, dar pentru gustul, pentru aroma ei deosebită.

De-ar fi vieața așa cum v'ați face-o fiecare din voi, te asigur că ați fi foarte nenorociți. N'ați ști dela o vreme ce să mai doriți, pentru că nu vă cunoașteți decât foarte puțin: dorințele dorm adânc în sufletele voastre, și altcineva trebuie să vi le deștepte de foarte multe ori. Iți dorești tu, bătrânețele?

— Niciodată, răspund simțind cum mi se strânge inima.

— Tu nu le dorești, încep glasul, nime

nu le dorește. Sunt unele femei cari mai bucuos ar vrea să moară chiar, decât să se vadă îmbătrânite. Totuși bătrânețele vin pentru cei mai mulți oameni. La toată în-tâmplarea, bătrânețele sunt mai triste decât bărbăția. Sunt triste, însă, nu pentru că omul a îmbătrânit, ci pentru că vedeți că nu mai aveți ce face în lumea asta. Adevărat, voi credeți că puterile voastre pierdute vă aduc în neputință de-a mai avea ce face în lume. E și o parte de adevăr în credința voastră. Dacă l-ar ajuta trupul, omul ar avea ce face în viață și sute de ani. Dar apoi dela un timp tot ar simți că nu mai are ce face, pentru că ar cunoaște tot mai bine deșertăciunea faptelor sale. Ar pricepe tot mai bine că epoca activității sale are o singură țintă: să vă îmbogățească cugetarea și inima, să vă deștepte tot mai mult sufletul, să vă deschidă tot mai multe porți prin cari să în-trezăriți veșnicia ce vă așteaptă. Și cu cât vor fi mai multe porți deschise prin cari va adia misterul eternității spre sufletul cuiva, cu atât va simți că nu mai are nimic cu lumea, că nu mai are ce face în viață.

Nu s'ar putea spune nimic cu hotărîre: când ajunge un om la acest prag al vieții? Sunt unele suflete cari simt de vreme adierile acestea, altele mai târziu. Sunt poate și de-acelea spre cari adie misterul de dincolo de moarte prin o singură portiță străntă.

Bătrânețele sunt triste mai ales pentru că vă simțiți pe pragul dintre două lumi. Una la picioarele voastre goală, deșartă, ori, cel mult populată cu păpuși ce joacă pe drot, alta deasupra voastră în nemărginire, pe care nu o cunoașteți, pe care abia o întrezăriți. Vă asemănați acum cu sripturoaica bă-

trână din poveste, care vrea să treacă de pe-un tărâm pe celalalt. Tainele, tot mai multe, vă copleșesc sufletele voastre, din taine vă hrăniți; visați și nu mai trăiți. De aceea nu mai aveți lipsă de auz, de vedere. Misterul de dincolo de moarte se apropie de voi și vă încunjură. Pentru ce se stimează, în toate timpurile, bătrânii? Pentru ce vă apropiați de ei cu sfială? Pentru trupul slăbit, pe care nu-l poate suferi simțul vostru estetic?

Nu. Pentru că vă atinge și pe voi misterul de care e încunjurat un om ce trece dela voi. Pentru că sufletul vostru se apropie de-un suflet gata să facă un drum pe care și voi îl veți face odată. Vezi bine, nu observați totdeauna lucrul acesta. Cineva din voi vă poruncește să vă apropiați cu sfială de bătrâni și voi vă supuneți cu ușurință.

Bătrânețele sunt triste, dar liniștite. Ca și când ar fi să vi se spună că treceți la liniște, la pace. E bine că vă scad puterile trupești la bătrânețe. Cad pe rând armele și zalele hainei voastre pământene, și îmbrăcați în taine, ca 'ntr'un vestmânt de neguri, treceți fără să știți spre viața întrezărită de sufletele voastre.

A iubi, a luptă, a muri!

A iubi frumos, a luptă cu bărbăție, a muri liniștit, iată viața ta! Trec tinerețele? Da, fiindcă viața e mișcare cu o intensitate tot mai mare. Moartea pe care o cunoașteți voi e numai un prag, o neînsemnată haltă în calea existenței sufletului vostru.

„A iubi, a luptă, a muri!” îmi mai șopti glasul; apoi se stinse lăsându-mă să mă gândesc mult asupra ciudatelor filozofări ce auzisem.

I. Agărbiceanu.

Cântece.

I.

La ce mă bucur ca copiii
De clipa când te voiu zări,
Când știu că 'n raza bucuriei
E-un ghimpe ce mă va răni.
Aș vrea în taina revederii
Pe care n'aș putea s'o mint,
Până ce nu mă dai durerii
Să mă cuprinzi să te cuprind.

II.

Din razele care ne leagă
Una mereu la geam îmi bate
E raza dragostei pribeagă
Și-a cântecelor necântate,
Aș vrea să n'o mai bag în seamă
Să 'nchid oblonul când răsare,
Căci nu 'nțeleg la ce-o mai chiamă
Trudita inimă din zare.

Maria Cunțan.

Cerșetori.

În grădina restaurantului de lux, plină de lume, se mai auzea acum doar murmurul uniform de glasuri coborâte, amestecat cu zângănitul paharelor, a tacămurilor, tăiat în răstimpuri de strigarea scurtă și ascuțită a chelnerilor:

„... 'ndată!“

La gard, pe trotuar, vârându-și nasul printre zăbrele și privind înăuntru, s'a înființat, ca în toată ziua la ora asta, Gușatul mut, scund cam îndoit din încheieturi, cu brațele ajungând de genunchi și care întinde regulat mâna spre mulțimea sătulă, ce iese. Și dacă pân-dește printre zăbrele minunate, e, ca să aibă vreme să-și potrivească puțin jacheta ce-i bate pulpele, să-și suflece puțin măneca dreptei, să-și scoată pălăria tare, de un cafeniu spălat de ploaie și soare. Și în mișcarea pripită cu care se netezește se vede o instinctivă cochetărie în Gușatul mut, îndoit, de parcă-i tot gata să îngenuncheze.

De data asta, tiptil, parcă nu atingeă pământul o babă cu desaga goală, asvârlită ca o petică peste umăr, și cu un ciomag drept razim, s'apropie, se lasă grămadă de cealaltă parte a porții.

Se 'ntoarce Gușatul — o vede — vine spre dânsa — pricepe ce caută, s'apleacă, furios, o apucă de umăr, o scutură: Să plece! Aici e locul lui! Să plece fuga!... El singur cerșește aicea!

Și cu semne, și cu accente neînțelese ieșite din gâtleej — o zorește grozav. Să plece că o ia în pumni! Și-i arată amândoi pumnii împreunați — și o împinge pe la spate cu de-a sila.

Ea se clatină în voia ghionturilor — dar de sculat nu se scoală. Pare căzută acolo ca un bolovan — pare înfiptă în trotoar.

Huruitul scaunelor s'aude în grădină.

Gușatul cu amenințări spre babă, s'așază iar în colțul de unde-și cerea pomana, totdeauna. De partea astălaltă baba pitulată, nici nu mai îndrăznește să-și întindă palma uscată, tremurătoare și neagră.

Și lumea începe a se strecură. Un șiroi vesel, strălucitor, plin de vieață și mulțumire.

Cucoane grase, roșii, legănându-se puțin ca rășuștele cu gușa prea plină; boieri cu fărâ-mătura încă în barbă, și încălzii de păhărelul de pe deasupra; tineri cu pălăria dată cochete pe o ureche, și cu haina, într'o dezordine voită, deschisă pe cămașa de mătasă. Unii se aplecau cu zâmbiri lingușitoare către vreo tinerică cu sprâncenele ridicate a nedumerire și cu buzele strânse a surâs stăpânit; alții duceau la braț câte o femeiușcă, subțirică, mlădioasă, albă din cap până la piciorușul în pantofi albi ca frunza crinului — și pe cap cu pălării mari cu pene ce cădeau în ondulări de vise, ori cu pene țanțose, sfidătoare ca steagul biruitor...

Și s'au perindat până la unul — până la nici unul, din grădina restaurantului de lux, bogătașii veniți la ora mesei — fără foame, unii chiar cu silă — dară veniți să-și împlinească una din principalele îndatoriri față de ființa lor — și fără de care îndatorire — conștiința tulburată n'ar fi dormit o noapte...

Și când a văzut Gușatul că nici o lescaie nu-i picase, s'a uitat lung după cel din urmă ieșit pe poartă, pe urmă a prins a-și scărpină ceafa — și ochii lui au dat de-ai babei... O clipă s'au măsurat, tăcuți. Dânsa-i arată prin semne, că nimic n'a îmbucac de ieri dimineața — că pânțelece-i lipit... El scoate dintr'un fund de căptușală un ban: atâta-i tot.

O adiere de vânt aduce miros de pâne caldă. Cu nasul pe sus trag amândoi aerul, ca niște câni de vânat. — Și iar se privesc. Și baba zice în semne: Ce li-e bun? Cu aier nu te sature! El adeverește cu un hohot de râs. Rămân pe gânduri. Dară deodată el tresare, înviorat. Se bate peste frunte, arată banul, face semn babei: Să meargă amândoi la pitărie. Va cumpără pâne, vor împărți amândoi. Să vie!

Se ridică încet, cu toată greutatea anilor, în încheieturile înțepenite, baba. O pornesc, el ciotorog, ea tremurându-și pașii... Cuprins deodată de nevoia de haz, își uită amarul, Gușatul. Ca să s'aplece spre ea, curtenitor, să-i ia brațul într'al lui, și răsucindu-și cu

un gest rotund mustața să o privească gales, veselia asta izvorită din desnădejde. Și apropiindu-se în mersul lor greoi și tremurat, de mormăind a șoapte dulci, accente guturale... pităria din colț, râd amândoi sguduit și cu il vede, îi pricepe gândul, o fură și pe dânsa tusă.

Irina Gh. Lecca.

Mare moartă.

Spun corăbierii că în marea moartă
Văduvă-i de vieață apa din vechime,
Nici un strop de suflet undele nu poartă
Și pe marea moartă nu vâslește nime.

Ceriul Palestinei, spun corăbierii,
Baldachin de jale cade alb pe maluri,
Neștiind nisipul rostul primăverii,
Doarme apa mută în tăcute valuri.

Ocolind-o pururi paseri călătoare,
N'o ating în cale pribegiri nomade,
Peste marea moartă dac'a prins să sboare,
Sugrumat de neguri albatrosul cade.

Cântec nu răsună, nu s'aud nici șoapte,
Țintirim de apă-i unda ei sălcie,
Să fi plâns vreodată, ori să strige 'n noapte,
Despre marea moartă nimenea nu știe.

Ce poveste tristă spun corăbierii,
Nici n'aș crede, poate, vorbele acestea,
Dar cu biata minte 'n patima durerii,
Mă gândesc la tine și 'nțeleg povestea...

Octavian Goga.

Spovedanie.

Eu sunt copilul vitreg pribeg al suferinței
O mască, chinuită de ură și dispreț...
Pe buza mea balsamul curat al pocăinței
N'a picurat odată, din cupa lui de preț.

Cândva am fost o umbră, un cântec, un abis
O formă fără nume, minciună sau eres...
Dar azi, sub cerul vostru eu par un sol trimis
Din alte lumi bizare, stingher și ne 'nțeles...

Așa mă pierd prin vieață zdrobit și prefăcut
Prin nesfârșitul jalnic convoi de 'nvinși, și port
Pe fruntea-mi înghețată de-un gând necunoscut
Ceva din nepăsarea podoabelor de mort.

Și numai câteodată, când toate dorm cuprinse
De aripile nopții, mă fură amintirea
Pădurilor bătrâne, a parcurilor ninse
Prin care rătăcisem căutându-mi fericirea.

Se șterge 'ncet atuncea surâsul mincinos
Mă prinde nostalgia cu mâna-i nevăzută
Și alba 'nchipuire a visului frumos
Se-apeleacă peste ochii mei stinși, și mi-i sărută...

Sandu A. Hodoș.

Într'o seară.

Eram asear' acasă, cu gândurile mele,
 Afară eră iarnă cu ger, cu nea, cu vânt
 Și umbre de 'ntuneréc cădeau încet și grele.
 Un glas de cobe-aiurea, prevestitor de rele
 Pornea din depărtare; infiorător cânt;
 Iar eu în chiliuță trăiam ca și un sfânt.
 În soba bătrânească șoptea un cântec focul,
 Eu închegam în minte romanze de iubire
 Ce-au să pornească 'n lume, și-aici și pe tot locul,
 Și-mi blăstemam în gând și 'ndurerat, norocul,
 Cătam să mă despart de griji și de mâhnire
 Și insetat de totul cerșeam din nou iubire.
 Acelaș chip palid și trist și înveselit
 Mă stăpâneă cu totul, părea un răsărit,
 Ce-mi răsărea în față, în gând și în ființă,
 Ce-mi lumină și calea și cugetu-mi lovit;
 Ca și odinioară împrăștiă credință
 Și îmi sădea în suflet un gând de biruință...
 Erai tot tu copilă, cu părul dat pe spate,
 Mă cercetai și-acuma ca întotdeauna,
 Îmi renăștea în suflet visările-mi deșarte
 Și-am început să-ți cânt pe coarde 'nfiorate
 În seara asta tristă când nu-i pe cer nici luna,
 Am început să-ți cânt, povestea noastră 'ntr'una.
 Vei auzi-o poate ori nu vei auzi-o
 Eu voi trimite-o 'n lume cântarea mea duioasă
 Să-ți-o rostească 'ncet, pe sub fereastă Lio,
 Să-ți infioare gândul și fața ta frumoasă,
 Să 'nlăcrimeze iarăș privirea ta duioasă.
 Și poate-atuncea numai, copil sprintar și bun
 Te vei întoarce iarăș la vechiul tău cămin,
 Te vei întoarce iarăș iubirea să-ți-o spun,
 Să-ți fiu din nou acelaș: smerit și veșnic bun,
 Să-ți înconjur mijlocul, să uit de griji și chin,
 Să simți cum se revarsă iubirea mea din plin.
 Și să te cânt într'una, să te slăvesc în vers,
 Să îți resfir în cale nenumărate flori,
 Să te privesc într'una în legănatu-ți mers
 Ce-mi amintește veșnic cadența unui vers,
 Să strălucești în ochi-mi ca soarele 'ntre sori
 Să fii în ochi-mi plânși o floare între flori...

*

Te-aștept, stăpână bună, în aste seri de iarnă
 Când stau în casă singur cu gândurile mele,
 Te-aștept s'apari în prag, când fulgi de nea se-aștearnă
 Pe drumurile drepte, și 'ncet încep să-și cearnă
 Gândirile-mi pustii și visurile-mi grele
 Atât amar pe suflet și 'n cânturile mele!...

Povestea unei vieți.

Roman de I. Agârbiceanu.

(Urmare.)

Publicul începù să se miște, să se pregătească de eșire când ochii doamnei Olimpia se opriră stăruitor asupra lui Ion Florea. Acesta se ridică numai decăt și la cele dintâi cuvinte ale lui liniștea se stabili iarăș în sală. Cei mai mulți dintre țărani îl cunoșteau dela alegeri, chiar dela adunarea poporală din Păltiniș unde vorbise. Vocea lui la început eră închisă, ochii și-i țineă plecați în pământ. Inșă inima lui tănără se încălzi îndată. Mărioara, doamna Olimpia, se ascuseră undeva departe, și el simți iarăș însuflețirea curată din turneul electoral. Vorbii despre puterea care i-o dă unui popor bunăstarea lui materială, și o puternică organizare economică. Aducea pilde vii din vieața de toate zilele. Cu cât băgă de seamă că în cursul vorbirii se simte mai liber, că fug departe chinurile zilei de azi, cu atâta se adâncea mai tare în desfășurarea argumentelor. Oricât vorbea de frumos și de însuflețit, el trebuia să vadă un semn în ochii doamnei Olimpia ca să-și sfârșească cuvântarea. Atunci băgă numai de seamă că publicul începù să devie impacient.

Intre cei dintâi cari îl felicitară, fu inșăși doamna Olimpia, care, rămânând lângă el, îndată ce publicul începù să se miște spre mesele întinse în curtea școlii la umbră, îi șopti la ureche.

„Știi pentru ce-am dorit atât de mult să vorbești?”

— Nu știu“, răspuse Florea simțind un cald fior prin trup, căci buzele doamnei Olimpia îi atinseră urechea.

„Voiam să văd cum îți strălucesc ochii. Bănuiam eu de mult că ochii dumnitale trebuie să fie foarte frumoși!“ îi șopti ea atingându-i din nou urechea cu buzele.

„Și nu v'ați înșelat, doamnă?“ întrebă el simțind cum îi vâjâia capul.

„Nu. Ochii dumnitale-s o comoară“, răspuse ea, și-l părăsi îndată.

La masă doamna Olimpia ocupă locul de frunte. Ion Florea rămase undeva mai înapoi printre tineri. Ascultă impresiile, conversațiile acestora, dar el nu zicea nimic. Se simția nenorocit, și mâncările toate-i erau amare.

Voiă, se chinuia, să se gândească la Mărioara. Dar domnișoara Grecu fugea mereu departe de el. Și-i părea că-și ascunde fața nespus de tristă. Ii părea bolnavă. O hotărîre îi răsări din zângănitul cuțitelor, al furculițelor: deseară nu se va întoarce cu doamna Olimpia. Hotărîrea aceasta se întăria mereu în sufletul lui, și părea că-și recâștigă pute-

rile pierdute. Totuș durerea îi apăsă pe suflet ca o baltă neagră. Se întrebă mereu: hotărîrea aceasta mă va face curat în ochii Mărioarei, în ochii mei? Simțind că nu-l va face, pe Ion Florea îl cuprinsese deodată o mânie îngrozitoare. El nici nu mai putù rămâne până la sfârșitul banchetului, ci strecurându-se printre oameni, ieși în uliță, porni înainte, să iese pe câmp afară, în larg, să nu-i mai rămână nimic în cale. El trecea pe drum cu buzele strânse, cu ochii reci. Luminiile lor erau de ghiață. El simția o poftă sălbatică să spargă, să rupă, să sfășie.

Din întâmplare apucase pe drumul pe care veniseră azi dimineață. Mergea cu pași hotărîți. Mânia îi creștea mereu în suflet, alergă ca un urgan, lăsându-i-l câteodată gol, rece și pustiu, umplându-i-l din nou cu simțeminte îngrozitoare. Trecea mereu înainte. Din când în când îi părea că poate prinde uruitul din capul lui. Atunci se oprea, zâmbea și avea senzația că inebunește. Lumina cădea din înălțimi dulce, mângâitoare, pădurile împrăștiau mireazma verdeții, a florilor sălbatice în aer. El inșă trecea nepăsător înainte. Pumnii lui erau strânsi și buzele învineteșite. Poate a mers un ceas, poate mai mult. Pentru el nu mai există decăt chinul îngrozitor, care-i sfășia inima bucată cu bucată. Un om îi ieși în cale, un om bătrân.

„Domnul a greșit calea“, îi zise el. „Mi se pare în Păltiniș vrei să ajungi“.

Florea se opri, îl privi mirat din ochii lui sticloși.

„Da, zise el, din Păltiniș“. Glasul lui eră șuerător.

„Atunci să poftească domnul înapoi“, zise bătrânul.

Ion Florea îl privi mirat, fără să-l înțeleagă dar ascultă de bătrân. Se întoarse și porni înapoi pe drum. Bătrânul rămase îndată în urma lui.

Ion Florea își simția sufletul tot mai pustiu. Nu putea pricepe ce s'a întâmplat, inșă îi părea, că de aici încolo toată vieața e un deșert nemărgenit și că pe el îl poartă prin acest deșert o mână de fer, neîndurată.

Abia când văzù casele, când intră în sat și văzù cele mai multe trăsuri gata de plecare își aduse aminte, că azi a fost adunare în Păltiniș. El se opri lângă trăsura cea dintâi, hotărît să se reîntoarcă acasă cu doi prietini, cari îi și aduceau lucrurile în căruță. Stă răzimat de trăsura, când deodată simți pe umăr mâna doamnei Olimpia.

„Unde-ai fost?“ îl întrebă palidă, respirând des, cu ochii plini de spaimă.

„M'a durut capul“ — răspuse ei. „Am făcut o plimbare.

— Ah! Dumnezeu! făcù doamna Olimpia cu mâna la inimă! „Vino! Vino să mergem. E târziu și să face frig“. Ea-l mângăie ușor cu degetele albe pe fața lui palidă. Vinol adause văzând, că Florea nu-i răspunde.

El o urmă, cu capul plecat, târându-se par'că în urma ei. Trăsurile porniră îndată. Umbrele înserării se întindeau pe drum, pe lunci.

XVII.

Caii focoși dela trăsura doamnei Olimpia apucară în grabă înaintea tuturor trăsurilor. Alergau cu furie și tot mereu se auzia vizitiul de pe capră, strigând: No-no, Murgu, no-no!

„Ridică coviltirul, Vasile, e rece de cu seară“, zise doamna Olimpia.

Vasile opri și-i împlini porunca. Coviltirul eră înalt, mare, acoperiă trăsura până la spatelul lui Vasile. Soarele nu asfințise încă.

„Lasă-i să meargă cât de repede!“ îi strigă vizitiului de pe capră doamna Olimpia.

„Da, da“, răspuse acesta, și caii începură să alerge în galop.

„Dumneata taci mereu, domnule Florea?“ zise ea privindu-l cu patimă. „Nu ți-a trecut durerea de cap? Aici la adăpost o să-ți treacă mai repede“. Florea nu-i răspuse. Inșă o privi cu lăcomie ca un om flămând. Și la cuvintele ei din urmă, trecu repede lângă ea, o îmbrățișă cu putere, îi smulse de pe buze un sărut prelung, dureros, înfiorător. Ii sărută, prin haină încheietura mâinii la cot, sânii tari și parfumați, îi aplecă cu violență capul și sărută cu patimă haina unde veniă linia spatelor. O alipi de el, o strângea mereu simțindu-i sânii grei pe piept, simțindu-i căldura dulce și moale a trupului. C'un surăs de nemărgenită fericire pe față d-na Olimpia se lăsă în brațele lui, gemând de plăcere. El căută mereu buzele ei întredeschise, le sărută, înfiorându-se din creștet până 'n tălpi, o îmbrățișă tot mai cu putere. El își deslănțui brațele târziu, tremurând în tot trupul. Doamna Olimpia îl îmbrățișă cu brațul stâng. Capul ei se odihnea pe umărul lui Ion Florea. El simția cum bătea inima ei. D-na Olimpia începù să suspine. Se lăsă deodată la picioarele lui Florea, îi îmbrățișă genunchii, și strângându-i cu patimă, plângea înădușit, cutremurându-se toată.

Ion Florea rămase multă vreme nemișcat. Apoi aplecându-se o îmbrățișă, o ridică lângă sine.

„Nu plânge“, îi zise c'o voce adâncă. Ii șterse lacrimile, o sărută pe ochi, pe gură. „Nu plânge!“ adause iar.

Inșă doamna Olimpia alunecă iarăș la pi-

cioarele lui, îmbrățișându-i genunchii. Plânsul o sguduia și acum. El o ridică, o strânse cu putere lângă el și începù să-i netezească obraji albi și moi cu degetele. Doamna Olimpia deschise ochii mari, și îl privi cu uimire, ca și când n'ar crede în realitate. Ea începù să șoptească ceva. Florea nu putea înțelege ce spune. Se aplecă mai tare cu urechea la buzele Olimpiei. Ea șoptea mereu înfiorată, ca și când ar visă: „Ești tu, ești tu pe care te-am dorit!“

Căldura acestei șoapte, acestei mărturisiri, îi umplu par'că tot sufletul lui Ion Florea. El o îmbrățișă cu gingășie, îi sărută buzele cari șopteau, simți risipindu-i-se în trup o nesfârșită dulceață.

„Da, sunt eu, Olimpio“, suspină el, mângându-i bucelele negre. Ei tăcură, ținându-se îmbrățișați. Din când în când se auziau caii sforzând aspru pe nări. În restimpuri se auzia — ca dintr'altă lume — glasul vizitiului: „No-no Murgu — no-no!“ Drumul eră pustiu. Rar trecea pe lângă ei vreo trăsura. Auziau șgomotul roților, dar nu pricepeau nimic din ce-i încunjoară. Dintre simțuri părea că numai auzul le mai funcționează. Inșă și acesta le aducea senzații ciudate, ca și când ar avea un nou organ de auzit. Ceeace-i copleșiă pe ei acum, ținându-i înlănțuiți, eră mai mult decât fericirea care se visează în ceasurile de singurătate. Eră o putere mai mare decât ei, care-i silă să se strângă tot mai tare, cauzându-și dureri în membre, în trup, silindu-i să se contopească într'un singur om. Gurile lor se căutau mereu, și dulceața sărutărilor le biciuia sângele.

Tăcură astfel multă vreme. Umbrele înserării cădeau tot mai dese. Caii alergau nebosiți. Vizitiul flueră încet, printre dinți, o romanță cum se cântă prin cărcimele din oraș.

Doamna Olimpia, ca și când i-ar fi venit ceva în minte, prinse deodată în palme obrajii lui Ion Florea, îl privi în ochi c'o nesfârșită mirare, apoi gemând ușor își odihni capul pe pieptul tânărului: „Dragă, puile“ șopti ea. Mirosul părului ei îl îmbătă ca o băutură tare. El îi sărută mereu părul bogat și moale. Apoi îl mângăia. Olimpia se liniștise, părea că doarme la pieptul lui.

„Ți-aduci aminte de seara cea dintâi când te-am văzut?“ îl întrebă într'un târziu d-na Olimpia, ridicându-și capul dela pieptul lui. Vocea ei părea liniștită, părea că trece prin ea chiar un suflu de durere.

„Da, mi-aduc!“ răspuse cutremurat Ion Florea. El și-o închipul numai decât cum dispărù atunci în noapte, mlădindu-și trupul.

„Știi ce mi-a plăcut atunci la tine? Mustața! Numai aceea o văzusem cum se cade“. Florea îi cuprinse din nou mijlocul.

„Dragă”, zise el oftând de plăcere.

„Tu m'ai văzut atunci?” îl întrebă d-na Olimpia.

„Da, te-am văzut!

— Și ce ți-ai zis?

— Mi-am zis că doamna știe fixă”, zâmbi Florea.

„Ai găcit ceva, dar expresia nu e potrivită”, zise tot cu liniște doamna Olimpia. „Eu te căutam!” adause, lăsându-i-se moale în brațe.

Ion Florea se sguđul aducându-și aminte că el încă în seara aceea îi privi cu plăcere trupul ei a cărui forme pline se ghiciau, în mersul ei mlădios.

„Eu din seara aceea știam, că ai să fii al meu! Nu se putea altfel”, zise doamna Olimpia, sărutându-l cu patimă. „Credința aceasta mi s'a întărit mereu, de câte ori mă întâlneam cu tine”, adause îndată.

Ion Florea nu răspunse. Lui îi veni numai decât în minte, cu o claritate foarte mare, lecția de morală ce-și ținuse, după ce văzu brațul gol al Olimpiei și sâniile ei bogăți. Acum simția, că atunci se înșelase amar, că el atunci o dorise într'adevăr pe doamna Olimpia. Înțelese acum într-o clipă, că toată spaima ce-o simția în suflet din cauza doamnei Olimpia, venia din simțurile lui, pe cari apropierea nici unei femei nu le biciuia ca apropierea doamnei Olimpia. Se poate? își zise el simțind deodată o neînchipuită intimitate față de femeia aceasta. O îmbrățișă cu dragoste și o sărută pe fruntea luminoasă.

Răcoarea serii începea să se coboare. Ei se ținneau strâns îmbrățișați și drumul până acasă nu mai știură cum a trecut. Dar caii și veniseră iute. Vizitiul când făcu „ha-ho! ha-ho!” înaintea porții, se miră el însuș cum au ajuns de repede. Vorbii cu caii blând, mângâitor ca și când ar fi doi oameni, doi prietini buni.

Doamna Olimpia sări din trăsura, care oprise la scări, se strecoră la poartă și scoțând o cheie o descuie. Apoi luând la braț pe Ion Florea urcară scările. Îi șopti la ureche: „Nime-nime nu-i acasă. Pe azi și pe mâine am dat libertate tuturor slugilor”. Florea o îmbrățișă cu putere, o duse aproape pe sus pe scări. Doamna Olimpia descuie ușile una după alta și oprindu-se într'un mic prânzitor, învărti șurubul electric. În casă se făcu lumină, și Ion Florea văzu masa așternută și butelii de vin pe masă.

„E cina noastră, dragă”, îi șopti Olimpia sărutându-l după ureche, și dispărând repede în camera vecină. Ion Florea rămase, așteptând-o cu înfiorare. Doamna Olimpia nu întârzie mult. Intră zâmbind în toaleta aceea de casă cu mâneci largi, dintre cari una căzută odată, desvălind brațul doamnei

Olimpia până la cot. Florea o îmbrățișă cu patimă, ridică măneca în sus dela mâna dreaptă și o sărută înfiorat la încheietura dulce și moale. Sărută și mâna cealaltă în acelaș loc, apoi furișându-i-se la spate buzele lui se lipiră pe pielea albă, parfumată par'că, unde se începea linia spatelor. Olimpia râdea cutremurându-se. Însă Florea se opri acum înaintea ei și nu-și mai putea ridica ochii de pe sâniile ei bogăți.

„Mai vrei ceva! Așa-i?” îl întrebă ea simțind un deliciu negustat în tot trupul. Și, din două copcii își descheie haina la piept, desvălind zăpada sânilor tari, rotunzi, tineri. Ion Florea deveni palid, rămase oimit de frumuseța aceasta nevăzută încă. Privirile lui se ridicară la doamna Olimpia: „Sărută-i” zise ea înfiorată. Și Ion Florea îi sărută îndelungat, simțind că mintea i se rătăcește. El își ridică fața dintre ei cu privirile rătăcite. Pe obraji, pe buze, îi rămăsese un parfum îmbătător. Părea că-și ridicase capul dintr'un strat de flori, și parfumul lor îi rămăsese pe față, în aer, în jurul său.

„Am ghicit?” întrebă doamna Olimpia ascunzându-și repede comoara, văzând, că Ion Florea se apropie din nou să-i sărute sâniile.

„Da, dragă, ai ghicit. În haina aceasta erai atunci”. Ei se îmbrățișară îndelungat.

„Însă acum, dragă puicule, să mâncăm. Călătoria aceasta mi-a deșteptat o poftă de mâncare cum n'am mai avut de când eram fată, de când eram la școală. Șezi aici lângă mine. Așa. Te voui servi eu, să-mi dai voce, dragă puicule”. Și ea îi puse o bucată de friptură rece în farfurie, sărutându-l pe obraz.

Ei mâncară răzând și desmierdându-se neîncetat. Doamna Olimpia turnă în pahare vin. „In sănătatea noastră, puicule”, zise ea uingându-l cu zâmbetul, cu strălucitoarea ei frumusețe.

„Pentru fericirea noastră, dragă”, șopti Ion Florea și sorbi până la un picur delicioasa băutură.

În cameră eră lumină, dar perdelele erau lăsate. Doamna Olimpia încuise toate ușile în urma lor. Ei se priviau, se îmbrățișau cu dragoste. Din când în când Ion Florea gustă din vinul vechiu. Doamna Olimpia însă nu mai bău. Ea se ridică încet, se așeză pe o sofa în fața lui Ion Florea și îl privi fericită. Voiă să-l vadă și de mai departe și totuș să știe că-i al ei.

Însă Ion Florea, deșertând cel din urmă pahar de vin, veni înaintea ei, îngenunche la picioarele Olimpiei și, îmbrățișându-i genunchii, își ascunse fața în poala ei. Ei se îmbrățișară îndată, cu patimă, să nu se mai parăsească. Doamna Olimpia se aplecă. Îl sărută după ureche și îi șopti „dragă puicule”.

Apoi se ridică încet, cu durere, părea că toate membrele o dor și aducându-i brațul după cap îl ducea încet spre ușa din față. În ușa ea se opri, stânse lumina din micul prânzitor și intrară în lumina dulce din camera ei de dormit.

Ion Florea privi uimit în jurul lui. Aici totul eră pregătit. „Așadar femeia aceasta a fost așa de sigură, că azi mă va robi?” își zise el, simțind cum i se ridică în suflet, cel din urmă val de rezistență. Însă valul acela căzu îndată neputincios.

Intr'o clipă el uită tot ce-a fost înainte, tot ce va urmă, îi părea că 'n clipa asta s'a născut. Se simția mândru și tare ca un zeu. Simția numai pe Olimpia în brațele lui.

Afară noaptea căzuse senină, liniștită. Luna, care răsărise plină, albea puțin în perdelele lăstate. Din când în când vr'un drumeț întârziat trecea pe trotoare. Pașii lui răsunau clar în noapte. Apoi, și mai rar, se auzia departe vr'un hăpăit de câne. Dimineața albea în fețești când doamna Olimpia îi zise lui Florea:

„Cu multe suferințe am plătit învingerea de-acum. Dar nu-mi pasă! Toate le-am uitat. Te am pe tine. Așa-i că nu mă vei părăsi niciodată?”

„De-acum nu te voi mai părăsi”, zise oftând Ion Florea.

„Dar pe ea ai cunoscut-o de mai de mult. Așa-i?” îl întrebă Olimpia privind-l în față.

„Da, dela școală”, răspuse candidatul simțind c'o batjocorește pe Mărioara.

„Știu eu! Eu am simțit îndată. Tu pentru ce-ai mințit?” îl întrebă în grabă doamna Olimpia.

„Nu știu”, răspuse Florea.

— Ba da, ba știi, o iubi ai atunci. O mai iubești ș'acum?” Întrebarea din urmă o puse cu vocea aspră, înfrigurată.

„Liniștește-te, dragă. Tot ce-a fost între mine și dânsa de-acum s'a isprăvit”, zise Florea mângâindu-i părul.

„Adevărat? Pentru totdeauna?” întrebă cu patimă Olimpia.

„Da, pentru totdeauna”, oftă Ion Florea.

„Și-ți pare rău! Vai, îți pare rău!” Doamna Olimpia începă să plângă sgraduindu-se toată. Abia într'un târziu pută Ion Florea să o împace.

„Cum ai cunoscut-o? Unde ai cunoscut-o?” întrebă revenind mereu la Mărioara, doamna Olimpia.

Dar taina cu grădina internatului doamna Olimpia n'a cunoscut-o niciodată. El îi răspundea mereu: Ne-am cunoscut din vedere numai, la școală. Eu urmam pe-atunci la liceu.

Ei adormiră târziu, dar somnul lor fû adânc ca somnul morții.

Cel dintâi se trezi, ziua târziu, Ion Florea. Candidatul privi uimit în jurul său. Vedeă camera străină, mobilele scumpe, tablourile pe pereți. Unde se află? Ochii lui priviau mari în tavan. Apoi și-i închise repede. „Ah! visez”, își zise el! Și adormi îndată. Dar somnul nu-l ținu mult. Pleoapele lui se ridicară din nou, în silă, greoaie. Privi iarăși în jur. Se ridică repede într'un cot, ș'atunci alături văzû pe doamna Olimpia. Părul negru, bogat eră împrăștiat pe perna albă. Fața doamnei Olimpia zâmbiă și în somn. Din când în când trupul ei se sgraduia ușor. Durmiă adânc, părea că vrea să moară. Sub plapoma ușoară, de vară, formele pline ale trupului se distingeau. În casă eră tăcere adâncă.

Ion Florea o privi îndelungat, apoi, oftând se lăsă pe spate. O tristeță, o descurajare adâncă i se așternu pe suflet. „Ah! cât ar fi de bine să mor acum!” Gândul acesta revenindu-i mereu, i se împlântă ca un tăiș rece în creeri. Și nu se mai mișcă de-acolo. Multă vreme alt gând nu-i mai veni. Așa că lui i se părû dela o vreme că 'ntr'adevăr se apropie de moarte. Inima-i părea că se răcise, bâtea rar, abia câteodată, svâcnind așa de sec în perna de sub capul său! Un zâmbet de ghiță i se strecură, din când în când, pe buze.

Doamna Olimpia se mișcă în pat, gemu încet, în vis, „puiule”. Ion Florea nu se mișcă. Însă numai decăt i se deșteptară gândurile a căror concluzie — dorința morții — îi veni mai întâi în minte. El se gândi cu spaimă la ziua cea de ieri. Se vedeă cum se sculase de dimineață, cum deschise fereastra să între aerul proaspăt. Simția și acum unda de aer ce-i năvălise în casă. Ceti ilustrata domnișoarei Grecu, și părea că o pune în buzunar ca și ieri dimineață. Cât de liniștit, cât de înghețat ceti el acum, în minte, scrisoarea aceea! Apoi își aminti durăitul trăsurii, cum răsună pe stradă în liniștea dimineții. Auzi ciocănitul în ușe, văzû pe doamna Olimpia. Se uimeă și acum de apariția ei neașteptată. Rând pe rând i se desfășurau cu o claritate uimitoare toate peripețiile drumului. Simțî și acum ploaia de picuri în față, ca acolo la izvor. Văzû Păltinișul, pe părintele Ion Albu, cu capul gol, bineventând oaspeții, îl văzû slujind în biserică. El eră tot mai uimit de liniștea cu care le vede toate acestea. Știa că ieri avuse chinuri și delicii neînchipuite. Și acum stă liniștit, neclintit pe spate. Dar oare într'adevăr ieri se întâmplaseră toate acestea? „Nu!” își răspundea, a fost cu mulți ani înainte! Și dela o vreme, i se părea că nu el a fost eroul zilei de ieri, ci un străin! Da, un străin, un nenorocit, pe

care el începuse să-l compătimizească din tot sufletul. Dela o vreme îi părea că-l și vede pe străinul acela. „Ei, sărace!“ îi zicea. „Ei, sărace! ar fi bine să mori!“

Apoi urmă un nou restimp în care Ion Florea nu mai gândi, nu mai simți nimic.

Într'un târziu îi veni în minte că azi n'a dat pe la cancelarie. Simțul datorinței se trezi în el cu putere, punându-i sângele în mișcare. El simți o căldură la inimă. În sfârșit avea o voință. Și voința aceasta îl umplu de-o bucurie neînchipuită. Eră ca omul care stă să se innee, și atunci vede plutind pe valuri, venind spre el, o bărnă. Ion Florea sări din pat și începuse să se îmbrace.

Dar, îmbrăcându-se, el simți cum îi fuge din suflet toată puterea de voință. Unde se pregătea el să meargă? „In cancelaria avocatului Vasile Grecu“, își răspunse. Și, la numele acesta, el își aduse numai decât aminte de Mărioara, de căsătoria lor pe care o voia și deputatul, și începuse să priceapă adevărul, situația lui desnădăjduită. „Cu ce drept aș mai putea eu intra în cancelaria aceea? Nu am aruncat eu dela mine toată fericirea, tot viitorul meu? El se lăsa pe-un fotoliu cu silă. Sufletul i se umplu de scârbă față de el însuși. Simția că nu mai are dreptul să se gândească nici la domnul Grecu nici la domnișoara. Acești doi pluteau undeva departe. Privirea lui părea că nici nu-i mai poate ajunge. Un zâmbet, mai mult un rânet de disgest, i se întipări pe față. Ochii lui de vultur erau triști, fără vieață. Dacă ar fi putut s'ar fi scuipat pe sine! Pentru că nu se putea înșela, oricât ar fi dorit. El iubise mult pe domnișoara Grecu! Tot parfumul tineretelor plutea departe în jurul aceluși nume. O iubea și acum? Nu, căci între ei eră balta neagră a disprețului, a disgestului pe care Ion Florea îl simția față de sine. I despărția neînchipuit de amara conștiință a profanării unui lucru nespud de sfânt. Și această profanare o făcuse el, Ion Florea. N'o mai iubi? Simția c'ar fi un mișel, de-ar mai iubi-o. Dar îndepărtarea ei, pierderea ei, îi tortură sufletul neînchipuit mai mult decât toate chinurile zilei de ieri.

Moravurile severe din casa părintească, din casa bădicului Petru Florea din Broșteni, creșterea destul de strictă, într'un orașel, în anii de liceu, mintea lui limpede și setea de știință, avură darul să păzească curate tineretele lui Ion Florea. El eră unul din acei rari tineri cari socotesc plăcerile truștii permise numai în căsătorie, numai cu o singură femeie. Mai bine zis, el eră unul dintre tinerii așa de rari în vieață, cari nici nu se gândesc la aceste plăceri, decât le întrezăresc din când în când. Se înfioară și le așteaptă să se apropie

în lumina lor de poezie, în vestmântul lor ideal. Dar nu le caută, nu însetează, ca cei mai mulți, după ele! Ce deosebire, ce prăpastie se deschideă între el și între colegii în ochii cărora scăpără viața! Suferi de multorii chiar batjocurile acestora. Însă Ion Florea îi desprețuia pe unul fiecare, până la colegul său Roșu, care-i spusese într'o seară despre doamna Olimpia: „Ce păcat că e așa de cinstită“.

Cu anii, cu vârsta, el simția tot mai des trezirea simțurilor sale. El se uimeă că acelea se deșteaptă așa, fără voia lui. Însă le știa înfrână totdeauna.

Nici o femeie însă nu i-a biciuit simțurile cu atâta putere, prin apropierea ei, ca doamna Olimpia. Încă înainte, în zilele de iarnă când patina cu domnișoara Grecu, se întrebă de multorii uimit: pentru ce mă neliniștește așa de tare femeia aceasta? Pentru ce mă tem de ea?

Acum șezând în fotoliul acela, în fața Olimpiei care durmia încă, vedeă limpede pentru ce s'a temut. El nu se gândia că, așa ca el, ar fi putut să vadă orișicine. Nu! El își spunea sentințe amare, se batjocorea pe sine, și-i venia să sucească omului din sine grumazul ca la un pui de pasere. Nu-și putea iertă căderea aceasta, și nu voia s'o înțeleagă. Dar chiar dacă ar fi cercat să șo explice, i-ar fi fost lui de vreun folos această explicare? Nu rămâne în urma lui deșartă toată lumea, nu se deschideă înaintea lui aceeași prăpastie îngrozitoare? S'ar mai fi putut el apropia vreodată de dulcea, curata domnișoară Grecu, care-l iubiă din copilărie, de-atunci din grădina internatului? Ion Florea simția că nu șar ajută nimic, și de aceea se fereă să-și explice, să înțeleagă căderea lui.

Pe stradă hurducau care, treceau, în tropot clar de copite, trăsuri, se auzia vreun răs argințiu de femeie. Ion Florea ascultă, fără să mai înțeleagă ceva din ce-l înconjură. I părea că visează din nou.

El așteptă mereu în fotoliul acela. Nu se mai gândia să meargă în cancelarie. Dimpotrivă se îngrozia gândindu-se c'ar trebui să dea față cu colegii. Ah! lumea! Ce va zice lumea? Ce va zice fostul șef, avocatul Chirca? Ion Florea eră sigur că toți au să cunoască ticăloșia lui, că o știu chiar de acuma.

Dela o vreme începuse să privească pe d-na Olimpia. Așa durmind, cu părul negru împrăștiat pe perne, el o privia neîntrerupt. Deși știa că femeia aceasta e cauza nenorocirii lui, îi admiră cu sete ochii închiși, fruntea senină care se înalță dulce în întunerecul părului, fața ei curată și fină. Când doamna Olimpia, în vis, se cutremură încet,

se sguduia și Ion Florea. O privia cu blândețe, o învăluia cu priviri de dragoste. Niciodată nu ș'a putut inchipui o femeie mai frumoasă.

Nu eră supărat pe ea, o nu! O privia cu blândețe, cu un aer de protector, și când doamna Olimpia își deschise ochii mari și umezi, Ion Florea se apropie repede de pat, se aplecă cu duioșie asupra ei și-i sărută ochii, gura, sânul, grumazii, brațele. Ochii lui de vultur se umplură de lumini, inima îi bătea să-i scape din piept, și el se trezi îmbrățișându-o cu patimă.

„Dragă, scumpa mea Olimpie“ îi șopti el sărutând-o după ureche pe pielea fină și albă. Parfumul părului ei îl îmbătă îndată. I se părû iarăș că 'n clipa asta s'a născut, că nu există nici trecut nici viitor, ci numai clipa de față, pe care o umpleă întreagă doamna Olimpia.

Femeia îl înlanțui cu brațele și-l strânse la piept. Trupul ei tremură înfiorat.

„Azi săvârșesc întâia negligență, dragă“, zise Ion Florea. „N'am fost în birou.“

— Azi nu este birou, puile, nu știi că azi e sărbătoare?“ îl întrebă uimită doamna Olimpia. „Azi e a doua zi de Rușalii“, adăuse cercetându-l cu privirea.

Ion Florea se gândi puțin.

„Da, adevărat, îmi uitasem“, zise el. „Cum fusese ieri numai Duminecă, credeam că azi e zi de lucru.“

— Nu, dragă. Eu am ales anume aceste

două zile“, șopti Olimpia. „Tu vei merge acasă numai dimineață. Da? Da?“ îl întrebă ea apropiindu-se și părând, că vrea să-l împungă cu fruntea albă, luminoasă.

Ion Florea îi prinse fața în palme, o sărută pe frunte, pe ochi. O îmbrățișă apoi și povara dulce a sânilor o simți pe pieptul său.

„Da! gemu el înfiorat. Am să rămân la tine până dimineață“.

Masa-i așteptă.

Ei mâncară mult, cu poftă. Din când în când Olimpia turnă vin vechiu în pahare. Lichidul gâlgăia, curgea în paharul de cristal, umplându-se de mărgele mici, aurii.

Pe trotuare, afară, șgomotul creșteă mereu. Lumea se strecură veselă, ciripitoare, spre parc. Ion Florea se apropie pe-o clipă, privi prin geam, dar se retrase repede, ca și când acolo afară ar vedeă o scenă îngrozitoare. El eră palid și ochii lui păreau speriați.

„Ce ai, puile, ce ai?“ întrebă doamna Olimpia. El nu răspunse. Ea se apropie de Florea, care șezuse pe sofa.

„Ce ai? Ești așa de palid!“ zise ea cu vocea înfrigurată.

„N'am nimic, dragă, ei vino la mine. Vino repede în brațele mele“, răspunse el, întinzându-i brațele. Și după ce-i simți trupul plin și cald, ochii lui de vultur priviră cercetători prin casă. Ca și când ar căută un dușman. Ca și când ar zice: „Cine poate să mă biruiască pe mine?“ (Va urmă).

Cântece.

Și vezi atunci vrăjit, pe semne,
Sub ploaia razelor de stele,
N'am aruncat cerutul bulgăr
În groapa visurilor mele...

Căci seara când îmi trag oblonul
Îmi trec fiori răzleți prin minte
Lăsând în sufletul meu urme,
Ca crucile de pe morminte...

*

Alintați adorm sălcâmi,
Cade umedul amurg...
— Nu mai vine, nu mai vine,
Lacrimile mele curg...

Plâng sălcâmi și pe vale
Arc de negură s'a pus...
— Ramuri galbene de paltin
Cât o fi de când s'a dus?

Plânge luntrea rătăcită
Cu vântrelele pe lac...
— Unde ești, când în dumbravă
Toate cântecele tac?

T. Murășan.

Dări de seamă.

Volbură Poiană, „Spre viață”, poezii cu o prefață de N. Iorga. București, „Tipografia Românească”. Prețul: lei 1.25.

După o mulțime de versuri publicate în revistele „Neamul Românesc literar”, „Freamătul” și „Chemarea”, d-l Volbură Poiană își strânge poeziile într'un frumos volumaș. D-l profesor N. Iorga a primit să-i scrie prefața, și 'n ea ne spune că poetul foarte tânăr își zice „Volbură Poiană”, adică acesta este un pseudonim. Ne spune că „e un suflet bun și blând, cu nobile avânturi, cu graiu limpede, vibrant de pasiune pentru lucrurile vrednice de a ne mișca; scrie după datina veche a celor mari și glorioși ai poeziei românești. Va scrie și mai departe despre câmp și pădure, despre cer și ape, despre iubire și speranță, despre țară și neam”.

Cu aceste cunoștințe cetesc drăguțul lui volumaș de poezii. Prima poezie a dat și nume volumașului. Frumoasa poezie este „Cătră Basarabia”, ce ne înfățișează pe Moldova plângând răpirea fiicei sale. Ea ne spune:

„Cum te-a răpit din casa bătrânească,
Fecioara mea, copilă 'ntre fecioare!
De-atunci nu mai am o zi de sărbătoare,
Și nu e nimeni să mă liniștească”.

(Pag. 7.)

Ce frumos ne arată tendința de rusificare, în versurile:

„Din fundul depărtat al unei uliți
Pornește val spre tine cu putere
Nebuna ură 'n pofța lăcomiei,
Să-ți prăpădească rostul tău pe lume,
Să nu-ți mai știe nimene de nume,
Să te-adâncească 'n noaptea vijeliei”.

(Pag. 9.)

Și mai departe:

„De-un veac n'ai cunoscut în sate hora”.

(Pag. 10.)

Ne arată apoi că doina se duce 'n sbor la cea ro-pită, și-i ascultă plânsul. Frumoase sunt strofele:

„În sbor la tine doina noastră vine
De-ascultă plânsul tău în amăgire;
Tu ne trimiți în dor de amintire
Cuvânt scaldat în lacrimi și suspine.

Ascultă doină: cântul ei de jale
Din sbor să-l prinzi și adă-ni-l aproape,
Să-l cânti mereu pe margene de ape;
Azi, noi trăim sub aripile tale.

Să-l fure-al codrului frunziș de vară,
Să-l ia și vântu 'n calea lui spre zare,
Să-l înțeleagă razele de soare,
Să nu mai știe cântul de hotară!

Izvoarele să poarte 'nfiorea
Suspinelor și-a lacrimilor stinse,
Să ne-amintim că suflete aprinse
Vor ispăși păcatul și 'noptarea!”

(Pag. 11.)

A! Dar vor veni timpuri mai bune, zile cu soare. Se vor scula toți ca într'un gând. Cei plecați departe, se vor întoarce bucușii la sânul mamei, de care au stat depărtați atâția amari de ani. Și-atuncia:

„Va 'ncremeni și soarele 'n țaria
Eternei bolți, de soare miruită
Va fi serbarea cea mai strălucită
Când noi vom stăpâni din nou moșia!”

(Pag. 12)

Tânărul a simțit și iubirea, și pare că și o ușoară suferință l-a cuprins în vâlu-i. Dar pare să nu se fi resemnat, căci ne spune:

„Din locul amintirii
Mai grabnic am pornit,
Să nu mă împresoare
Părerile de rău
Că azi mă dau uitării,
Și să tot plâng mereu”.

(Pag. 20.)

Urme de filozofie, de gândire sănătoasă, găsim în poezia „În luptă”, una din cele mai reușite. De aceea o cităm în întregime:

„Vezi, ducem toți o luptă nesfârșită.
Azi vieța ce-i? O zi de muncă grea.
Și ziua ce-i decât o albă ștea
Ce-și taie 'n noapte cale implinită?

Încrezători suim pe-a scării treaptă
Spre lumea care singuri nu o știm
O clipă poposim, și iar pornim,
Dar nimene nu știe ce ne-așteaptă.

Se luptă adevărul cu minciuna,
Și cade adevărul sugrumat;
Minciuna singură a triumfat,
Din mâni nelegiuite-și ia cununa.

Cum taie fierul brazde pe ogoare
Ca să sporească înnoitul rod,
Așa în pieptul bietului norod
Durerea taie brazde-omoritoare.

Și va 'ncolți sămânța răzbunării
Ce-a îngropat-o cel nedreptățit,
Iar rodul ei atunci va fi plinit
Când buciună-vor largurile zării!

(Pag. 30.)

„Vis de aur”, ne aduce o notă de puternic patriotism, patriotism pe care îl întâlnim adesea în versurile poetului nostru. Frumoase sunt prima și ultima strofă a acestei poezii:

„În noaptea grelelor păcate
Pieri-va fulgerul din cer;
Vom pune 'n brațe ostenite
Țaria brațelor de fier.
Va duce Dunărea departe

Potop de lacrimi fierbinți,
Vor ispăși feciorii jalea
Și chinul morților părinți.

La semnul desjucării noastre
S'or aruncă din matca lor
Și Dunărea și Tisa, Nistru,
Să întregască un popor,
Trezit în nopțile de geamăt
Când taie fulgerul prin nori,
Tunând în glasul altor vremuri:
Cântați, strigați, învingători!"

(Pag. 37.)

Mai departe vom găsi crâmpie de amintiri, sau altele ca „Primăvara”, bogate în descripții, ca atunci când ne arată în frumoase versuri cum este primăvara, fragment care vedește o bogată imaginație și o mare ușurință în versificație:

„Are ochii de cicoare,
Păr din razele de soare,
Obrăjori de lăcrimioare,
Buze roșii ca de mac,
Dinții de mărghitară,
Haine albe și ușoare,
Și cercei de brebenei.
Ea și-a pus la gât mărgelile:
Dediței și vioarele,
Să se poarte după plac.
Iar la piept și-a prins o floare,
Floare-albastră de cicoare —
Presărată cu scântei.
Fuge iute pe câmpie,
Cu dor mult, cu bucurie.
Sboară 'n cale-i rândunele,
Ea s'alungă după ele:
Rândunica poți să-i zici.
Nu-i nici mică, nu-i nici mare,
Râde dulce 'n alergare,
Numai jocul să nu-i strici.
Calcă vesel pe ogoare:
Unde calcă, crește-o floare,
Și la floare fluturi vin.
Smoc de iarbă boierească
Ține ea la cingătoare.
Înverzește cu-o suflare
Pomiil toți de prin grădini.”

(Pag. 60.)

Altădată găsim ca în „Atunci...” povestirea unei celei de taină, când Isus spune apostolilor că unul dintre ei îl va vinde, și cum Iuda rușinat se scoală și părăsește cina, recunoscându-și vina vânzării Mântuitorului lumii, sau povestea răpirei Basarabiei ca în „Se 'ncheie veacul...”, sau ca în „Sărbătoare”, unde ne vorbește de sărbătoarea Învierii, sau povestirea bătrânului „Sirețiiu”, al cărui cânt îl ascultă

„Când după deal se stinge și cea din urmă rază”.

Cântec de jale și de durere, cântec în care-i spune de frumosul pământ al Bucovinei, supt din trupul Mol-

dovei, și unde o nemărginită durere sălășluiește în toate inimile românești, și termină în această poezie astfel:

„Târziu pornesc spre casă; am înțeles ce spune
Sirețiiu, vestitorul de suferinți amare,
Și par'că iau cu mine cântarea unei strune
Din care se desprinde aprinsa rugăciune,
A unui neam ce luptă...
Cântarea se 'ntărește, în sbor o poartă vântul:
La ceruri o s'ajungă de pe pământ cuvântul.”

(Pag. 93.)

În poezia „Lui Radu” găsim iar o parte din amintiri din copilărie și o descriere a locurilor în care s'a născut și crescut poetul, locuri pe cari le-a revăzut de tot în urmă, în care găsim urme de părere de rău pentru bogățiile încăpute pe mâni străine, sau cugețări reușite ca cea din strofa:

„Și câte idealuri pier în lume
Ca petele aprinse de lumină,
Vezi, trupul nostru nu-i decât ruină,
Doar fapta-i cunoștința unui nume.”

(Pag. 107.)

După ce spune în poezia „Averea mea” că el n'are bogății, că singura lui avere e cuvântul și „o mândră cum n'au nici împărații”, ne face în cea din urmă poezie, și cea mai lungă (vreo 350 de versuri), un fel de apologie a iubitei lui, pe care ne-o arată cât se poate de amănunțit, pe care o descrie în culorile cele mai reușite, în poezia „Cântarea ta”. Astfel ne spune că de chipul ei frumos „se miră transafirii”, că privirea ei e „un răsărit de soare”, în mers are „grăbirea săltătoare ce-o lămurește 'n pasul lui izvor, când spre-alte zări îl poart' a lui cântare”, că mlădierea ei feciorelui că-i

„Ca adierea unei crengi ușoare
La adierea vântului de seară”.

Că surășul ei n'are asemănare cu-a nimănui, că

„În ochii ei poveștile bătrâne
Ascunse stau ca 'ntr'un bogat tesaur,
În ochii ei surăș atâtea zâne
Și-atâția feți frumoși cu păr de aur...
În ochii ei ca 'n picături de rouă,
Se frânge raza vie pe la soare”.

Și termină această bogată apologie cu versurile:

„Din revărsarea zorilor de vară
Te-ai intrupat ca să petreci în lume,
Și sunete de liră, de chitară
Menite-au fost să-ți cânte al tău nume.
Izvoarele cu tremur s'ar întoarce
Din mersul lor când te-ar zări pe tine,
Și firul frumuseții îți l-ar toarce
În freamătul zorit de mandoline”.

(Pag. 123.)

Altădată, în urma desnădejzii, găsim accente de pesimism, însă slab.

Și după ce am arătat diferitele părți ale poeziei lui Volbură Poiană, să căutăm a resumă.

După cum și în prefață ni s'a spus, și după cum ne-am fi așteptat chiar din numele pe care și l-a adoptat, nume foarte frumos, poetul cântă primăvara, câmpul, pădurea, florile, fericirea dela țară, cântă iubirea, dragostea de țară, lasă să se întrevadă pe ici pe colo gândurile și speranțele lui pentru un viitor mai bun și mai demn pentru noi toți; cu aceste note distincte ni se înfățișează poezia lui Volbură Poiană, poezie sinceră, reușită, îmbrăcată într-o limbă aleasă și într-o versificație reușită, ușoară; el este dintre tinerii poeți ce se ridică unul dintre cei în cari va trebui să punem speranțe bune pentru mai târziu.

Poate că multora nu vă place poezia lui Volbură Poiană, poate că nu vor găsi în ea prea mult „element intelectual”, „complex de idei și sentimente proprii pentru această epocă”, poate că vor găsi puternice urme de „primitivitate în literatură”, știți d-voastră ca și la poporanii, țărăniști, poate că nu vor găsi o „individualitate”, după cum cere simbolistul ardelean Emil Isac, care va avea încă odată mai mult prilejul de a striga, că din această pricină nu progresează poezia românească; și câte alte invinuiri nu i se va putea aduce?

Îl sfătuim însă să urmeze sfaturile celui ce i-a făcut prefața, căci nu va greși.

„Din când în când un măgar de critic îi va svârși o păreche de copite, pe când cealaltă turmă va paște nepăsătoare că pe o ramură nouă a mai cântat un glas de tinerețe. Nu-ți pese, dragă „Volbură Poiană”. Nebunia și farsa prostească își pot avea ceasurile, bunul simț are eternitatea. Și d-ta ca și mine credem într'ansul”.

București, Iunie 1912.

Traian G. Dimitriu-Soimul.

88

Tit Bud, *Date istorice despre protopresbiteratele, parohiile și mânăstirile române din Maramurăș din timpurile vechi până în anul 1911*. Gherla Tipografia diecezană, 1911. 104 pag. Prețul: 3 Cor.

Literatura noastră istorică, a luat de câțiva ani un avânt îmbucurător. Un merit incontestabil în acest curent de producție îl are de sigur d-l Iorga, care prin munca sa excepțională a trezit pretutindeni interesul pentru desgroparea și cunoașterea trecutului nostru sub toate raporturile. Astfel alături de d-sa, muncesc astăzi o seamă de istorici din cei mai bine pregătiți atât dincolo cât și dincoace de Carpați, contribuind prin lucrările lor originale, publicări de documente, însemnări, traduceri ș. a. la cunoașterea tot mai limpede și mai amănunțită a vieții neamului nostru.

La noi în Ardeal cultul istoriei are frumoase tradiții. Să știe de altfel, că adevărata istorie la Români începe a se scrie aici în Ardeal la sfârșitul veac. XVIII-lea prin Clain, Șincai și Maior. După ei totdeauna s'au găsit scriitori, cari chiar când nu erau istorici de profesie, totuș se ocupau în mare măsură de problemele istoriei. Lângă aceștia însă, în fiecare epocă întâlnim și pe scriitorii profesionali, cari își făceau un scop al vieții din cercetările istorice.

Acesta este cazul cu Barițiu, Popea, Bunea. Cu moartea neașteptată a regretatului Bunea, se crede că în istoriografia ardeleană a rămas un gol însemnat, care nu va putea fi curând umplut. Temerea aceasta nu eră justificată. Din norocire astăzi sunt o seamă de tineri bine orientați în istoriografie, și dela hârmicia lor atarnă, ca literatura istorică ardeleană să fie nu numai îmbogățită cu noul lucrări, ci și corectată în multe puncte greșit, sau tendințos desvoltate.

În punct scop sunt de un netăgăduit folos și contribuțiile ocazionale ale diferiților cărturari, strângători de documente, însemnări și tradiții istorice, alcătuitoari de monografii după comune sau chiar ținuturi. Acestea vor servi istoriografului ca material prețios la construirea unei istorii critice a neamului și bisericii noastre. Astfel de culegeri și monografii s'au dat în timpul din urmă din mai multe părți. Părintele Bud e unul dintre aceștia. Ca maramurășean, eră firesc să se ocupe mai mult de trecutul acestui ținut. Dealtfel constatăm cu plăcere, că Maramurașul, sub raport bisericesc, a devenit obiectul de cercetare al mai multor cărturari. Astfel avem pe păr. Bârlea cu însemnările din bisericile maramurășene, apoi pe prof. Ciple cu episcopia de Maramuraș, și în fine pe păr. vicar Tit Bud, care și până acum a dat două lucrări istorice relative la Maramuraș. Lângă acestea mai adăuge acum una nouă. Ea nu este o istorie pragmatică a protopopiatelor și parohiilor din Maramuraș care să-ți dea icoana clară și unitară a acestui ținut, ci mai mult o înșirare fragmentară de date istorice, culesse cu multă stăruință. Un fel de magazin, care cuprinde știri interesante, adeseori cu însemnătate chiar pentru istoria bisericii ardeleni generale. În temeiul lor, va avea să se scrie în urmă monografia sistematică a protopopiatelor și parohiilor maramurășene. Păr. Bud în cartea sa dă însemnări istorice despre cele 6 protopopiate, al Vișeuului, Izei, Coșeului, Sighetului, Iodului și Marei. Apoi al celor 49 de comune și 14 mânăstiri aflătoare în Maramuraș. Ele ne dovedesc, că trecutul lor s'a păstrat mult mai bine, decât ale aceluia din alte ținuturi. Numele celui mai vechiu preot care se cunoaște e acela a lui Miriclo (Miroslav) dela 1386 în Giulești (pag. 42). Iar cea mai veche biserică din Maramuraș e aceea din Iod înălțată la 1364 cum arată o însemnare făcută pe o grindă din podul bisericii (pag. 47). Dealtfel sunt număroase comunele, despre cari se păstrează date începând cu veacul al XIV-lea.

Alături de amintirea cronologică a preoților, întâlnim știri și despre episcopia maramurășeni Demetriu Pap în 1637 cu reședința în Moiseiu, Silvestru dela 1645 pe care-l cunoaștem dela d-l Ciple, Josif Stoica cel ce ținea soboare dese, Serafim din Petrova, episcopul necanonice, Dositeiu bătrânul, care sfinția preoți noaptea de frica lui Patachi și Clain. Să credeă, că acest Dositeiu a fost ultimul episcop din Maramuraș. Păr. Bud dă o însemnare din vechile acte vicariale, care spune că în 1739 eră episcop un anumit Gavriil din Bărsana (p. 24). Ar fi deci acesta, un nou episcop necunoscut. Această

singură informație însă nu este suficientă, pentru a constata episcopia lui. Mai ales după ce știm, că la 1736 Maramurașul a fost încorporat la episcopia ruteană de Muncaci, unde a stat până la 1850.

Despre mănăstiri, se dau informații foarte puține. E de interes știrea, cunoscută de altfel și de aiurea, că în 1672 Sava Brancovici a sfințit mănăstirea din Moiseni (p. 89). La această dată știm că episcopul local era Ioanichie Zeican, Brancovici însă primise dela Apaffy la 1662 stăpânire și peste Maramuraș.

Multe din aceste mănăstiri au servit ca reședință episcopilor, cum a fost cea din Peri, Uglea, Birsana, Moiseni, Budești, Petrova. Ele au dispărut sau zac astăzi în ruine, cu excepția câtorva, dar foarte puține. Datoria Românilor din Maramuraș, cari astăzi numără vreo 80,000 de suflete, este să restaureze ce mai pot, spre mângâierea credincioșilor și întărirea credinței noastre astăzi primejduită. Și un punct de vedere artistic, reclamă conservarea acestor monumente istorice. Sperăm, că după cartea păr. Bud o să urmeze alte lucrări, cari să expună în mod sistematic istoricul comunelor, protopopiatelor și al mănăstirilor, utilizându-se și izvoarele cari i-au scăpat din vedere păr. Bud.

Georg Müller, *Die ursprüngliche Rechtslage der Rumänen im Siebenbürger Sachsenlande*. Hermannstadt. Druck und Verlag von W. Krafft, 1912.

D-l arhivar al orașului Sibiu și universității săsești Georg Müller, un apreciat istoric al compatrioților noștri, a tipărit în Nr. 1 și 2 al publicației *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde* apărut de curând, un studiu întins de 234 pagini cu un indice alfabetic de LVI pag. plus o hartă din 1804 a Sachsenlanden-ului. De aici a fost extrasă și în volum. Ea este de interes special pentru Români, întrucât se ocupă exclusiv de situația lor primordială de drept în raport cu Sașii din Fundus regius, pe al căror pământ locuim. Lucrarea este mult mai însemnată, decât să fie trecută în revistă cu câteva aprecieri sumare. De aceea ne rezervăm dreptul să revenim asupra ei într-o viitoare dare de seamă. Accentuăm de pe acum că autorul clădește studiul său pe cunoscuta teorie roessleriană privitoare la vechimea Românilor în Ardeal.

Dr. I. Mateiu.

Serbările dela Blaj, 1911, o pagină din istoria noastră culturală publicată de despărțământul XI „Blaj” al „Asociațiunii”. P. 450 + XVIII. Prețul vol. Cor. 3.50.

O carte voluminoasă, cu ilustrații numeroase ne-a dat despărțământul „Blaj”, care și-a luat îndatorirea de a aduna la un singur loc tot ce s'a scris și tot ce s'a spus cu prilejul rentat al serbărilor din vara trecută. Când ai luat cartea în mână, retrăești filă cu filă zilele marelui prasnac al culturii noastre.

Dar știm cu toții, ce a fost acolo — va zice cineva — ce trebuință mai eră de carte?

Întâi, nu e adevărat, că știm cu toții, ce a fost acolo; nici măcar ceice au luat parte. Lucrurile s'au succedat cu o repeziune atât de mare, impresiile au fost așa

de puternice și de multiple, încât multe din ele ne-au scăpat, fără a ni se fi putut imprimă în suflet. Și de câteori nu ne-a lipsit chiar timpul fizic, pentru a participa pretutindeni și a vedea tot ce eră de interes. Câți dintre oaspeții n'au văzut decât din fugă expoziția aranjată în aripa nouă a gimnaziului?

Și cu toate aceste erau unele săli, ca de pildă secția istorică-culturală, unde puteai petrece o zi încheiată, dacă vrei să treci în revistă toată comoara de frumuseți, ce eră îngrămădită acolo.

După „Cuvântul înainte”, volumul ne arată pregătirile, ce au premers acestor zile de sârbătoare, până în cele mai interesante amănunte.

Urmează salutul presei, pe o extindere de 20 pagini, cuprinzând articolele avântate ale presei noastre, scrise par'că toate de aceeași mână!

Sosesc însă trenurile și lumea se inghesuește la gară într'o aglomerație, cum nu s'a mai văzut în acest orașel: arhieriei se coboară, apoi membri comitetelor: discursurile de bineventare le cetești apoi din volumul de față, căci la gară, de sigur, abia ai putut înțelege ceva.

Trenurile următoare aduceau tot mai multă lume românească, oaspeții nu mai încap în sala cea mare a hotelului „Univers”, se restălesc pe aiurea, dar e plin pretutindeni.

Dimineața începe liturghia solemnă, ședința „Astrei”, deschiderea expoziției; banchetul la care s'au rostit atâtea vorbiri, dar din cari nu s'au împărțit decât fericirii, cari erau postați mai în centru. Restul ștă numai, că vorbește cutare celebritate și, că vorbește, fără îndoială, cât se poate mai frumos!

După banchet piața cea mare a Blajului e plină de lume: conductul etnografic. Flăcăi și fete defilează în grupuri compacte, cu steaguri albastre; e atâta sănătate și vigoare în chipurile lor bronzate! E atâtea nădejde adăpostită în masele aceste de oameni voinici, ce se mișcă încet și maiestos, ca valurile unui fluviu puternic.

Eu le vedeam înșuruierea lungă
De muncitori nerăsplățiți ai pâinii

Și două lacrimi mi-au tăiat vederea
Căzând încet în bulgării țărâni...

Seara concertul maestrului Mureșianu. Apoi în ziua a II-a parastas, ședința festivă, sborul lui Vlaicu și de aci înainte nu mai știe nimeni ce a fost, căci izbânda lui Vlaicu ne-a fascinat cu totul. Ca prin vis îmi amintesc par'că de „Mănăstirea Argeșului”, dar de altceva nu-mi mai aduc aminte... Și aici volumul îmi face servicii neprețuite, căci îmi lămură multe scene și momente, peste cari am luncat atunci din ușurință, sau din prea mare oboseală, după atâtea și atâtea emoții puternice, prin cari am trecut atât de rapid.

Urmează apoi câteva articole mai remarcabile, ce s'au scris cu acest prilej, cuvântările arhieriei, toastele, conferențele etc.

Asupra lui Vlaicu, volumul mai revine odată, dedicându-i un capitol separat.